

Қазақстан Республикасының
Қазақстан Республикасының
Ұлттық Банкі

Инфляцияға шолу
2011 жылғы 1-тоқсан

Мазмұны

Мазмұны	2
Негізгі терминдер және ұғымдар	3
Графиктердің және кестелердің тізбесі.....	6
Резюме	8
2011 жылғы 1-тоқсандағы инфляция болжамын бағалау.....	9
2011 жылғы инфляция болжамы.....	9
1. Инфляциялық үдерістер	11
1.1. Тұтыну бағалары.....	11
1.2. Базалық инфляция	12
1.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар	14
1.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар	14
1.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар	15
1.3.3. Кәсіпорындар мониторингі.....	15
2. Инфляция факторлары.....	18
2.1. Жиынтық сұраныс	18
2.1.1. Жеке тұтыну және инвестициялық сұраныс.....	18
2.1.2. Мемлекеттік тұтыну	20
2.1.3. Сыртқы сектор	22
2.2. Өндіріс	26
2.3. Еңбек нарығы	27
2.3.1. Жұмыспен қамту және жұмыссыздық	27
2.3.2. Жалақы және өнімділік.....	29
3. Ақша ұсынысы	31
3.1. Ақша агрегаттары	31
3.1.1. Ақша базасы.....	31
3.1.2. Ақша массасы.....	32
3.1.3. Айналыстағы қолма-қол ақша.....	33
3.2. Қаржы нарығы	33
3.2.1. Резиденттердің депозиттері	33
3.2.2. Экономикаға кредиттер.....	36
3.2.3. Банктердің активтері және міндеттемелері	38
3.2.4. Қаржы нарығындағы ставкалар	41
4. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары.....	43
4.1. Ішкі валюта нарығындағы үстемдіктер	45
4.2. Ең төменгі резервтік талаптар	47
4.3. Ашық нарықтағы операциялар.....	47
4.4. Тұрақты механизмдер	48

Негізгі терминдер және ұғымдар

1-бөлім бойынша. Инфляциялық үдерістер

Инфляция Қазақстан Республикасында Астана және Алматы қалаларында, барлық облыс орталықтарында және қалалар мен аудан орталықтарының таңдаулы топтары бойынша халықтың жеке тұтынуы үшін сатып алынатын тауарлардың және қызмет көрсетулердің бағаларының жалпы деңгейінің өзгеруін сипаттайтын тұтыну бағасы индексі (ТБИ) негізінде есептеледі. Инфляцияны есептеуге арналған тұтыну қоржыны үй шаруашылығы шығыстарының құрылымын көрсетеді және халық тұтынуында неғұрлым үлестік салмаққа ие болып отырған 508 тауар мен қызмет көрсетуді қамтиды.

Базалық инфляция – жекелеген әкімшілік, жағдайға байланысты және маусымдылық сипаттағы факторлардың ықпалынан бағаның қысқа мерзімді біркелкі емес өзгеруін болдырмайтын инфляция.

2004 жылдан бастап Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі мынадай әр түрлі 5 әдістеме бойынша базалық инфляцияны есептеуді жүзеге асырады:

- 1-ші базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, бензин және көмір бағасының өсуін есепке алмағандағы инфляция;
- 2-ші базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, реттелетін қызмет көрсету және энергия ресурстары бағасының өсуін есепке алмағандағы инфляция;
- 3-ші базалық инфляция: 5 ең жоғары және 5 ең төмен баға өсімдерін есепке алмағандағы инфляция;
- 4-ші базалық инфляция: trimmed mean - ТБИ есептеу кезінде жиынтық салмағы кемінде 8% және 92%-дан асатын құрамдас бөліктер алынып тасталынады, яғни бағасы анағұрлым өзгерген (өскен немесе төмендеген) тауарлар мен қызметтер ескерілмейді;
- 5-ші базалық инфляция: median CPI - ТБИ есептеу кезінде бағалардың өзгеруі бойынша ранжирленген қатардың ортасында болатынды қоспағанда, бағалардың барлық өзгеруі есепке алынбайды, яғни статистикалық медиана. Median CPI жиынтық салмағы 50%-ға тең немесе асатын бірінші құрамдас бөлік бағасының өзгеруіне тең болады.

2002 жылдан бастап Ұлттық Банк жүргізетін **Кәсіпорындар мониторингі** шеңберінде нақты сектор кәсіпорындарының инфляциялық күтулерін зерттеу жүзеге асырылуда. Бұл зерттеу пікіртерім жүргізілген кәсіпорындар басшыларының кәсіпорындардың өндірістік қызметіне қатысты бағаларымен, оның ішінде өткен және алдағы тоқсандағы дайын өнімге және өндірісте пайдаланылатын шикізат пен материалдарға сұраныс және бағаға қатысты сапалық бағаларымен («көтеріледі», «төмендейді», «өзгеріссіз қалады») сипатталады.

Диффузиялық индекс кәсіпорындардың «көтеріледі» деген жауаптары үлесінің және кәсіпорындардың «өзгеріссіз» деген жауаптары жартысының үлесі сомасы ретінде шығарылады. Бұл индекс қаралып отырған көрсеткіштің өзгеріс динамикасын сипаттайтын жинақталған индикатор болып табылады. Бұл ретте индекстің 50-ден жоғары мәні көрсеткіштің оң өзгерісін, 50-ден төмен мәні теріс өзгерісін білдіреді.

2-бөлім бойынша. Инфляция факторлары

Бюджетке **түсімдерге** кірістер (салық түсімдері, салықтық емес түсімдер, негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер), бюджеттік кредиттерді өтеу, мемлекеттің қаржылық активтерін сатудан түсімдер кіреді.

Бюджеттің шығыстары шығындар (ағымдағы және күрделі), бюджеттік кредиттер, қаржылық активтерді сатып алу болып табылады.

3-бөлім бойынша. Ақша ұсынысы

Ақша базасына (резервтік ақша) Ұлттық Банктің кассаларындағы қолма-қол ақшаны қоспағанда, Ұлттық Банк айналысқа шығарған қолма-қол ақша (Ұлттық Банктен тыс қолма-қол ақша), банктердің аударылатын және басқа депозиттері, аударылатын банктік емес қаржылық ұйымдардың депозиттері мен мемлекеттік және мемлекеттік емес қаржылық емес ұйымдардың Ұлттық Банктегі теңгедегі ағымдағы шоттары кіреді.

Тар ақша базасы банктердің Ұлттық Банктегі басқа депозиттерін есепке алмағандағы ақша базасын білдіреді.

M1 ақша агрегаты айналыстағы қолма-қол ақша сомасы және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың теңгедегі аударылатын депозиттері сомасы ретінде есептеледі.

M2 ақша агрегаты M1 ақша агрегатына плюс теңгедегі басқа депозиттер және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың шетел валютасындағы аударылатын депозиттеріне тең.

Ақша массасы (M3) Ұлттық Банктің және банктердің баланстары шоттарын шоғырландыру негізінде айқындалады. Ол айналыстағы қолма-қол ақшадан және заңды тұлға - резиденттер мен үй шаруашылығы - резиденттердің ұлттық және шетел валютасындағы аударылатын және басқа депозиттерінен тұрады.

Аударылатын депозиттер – барлық депозиттер, бұлар: 1) кез келген уақытта номиналы бойынша айыппұлсыз және шектеусіз ақшаға айналдыруға болатын; 2) чектің, траттаның немесе жиро-тапсырмалардың көмегімен еркін аударылатын; 3) төлемдерді жүзеге асыру үшін кеңінен пайдаланылатын депозиттер. Аударылатын депозиттер тар ақша массасының бір бөлігі болып табылады.

Басқа депозиттерге, негізінен, белгілі бір уақыт кезеңі өткеннен кейін алуға болатын немесе әдеттегі коммерциялық операцияларға пайдалану үшін қолайлылығын азайтатын әр түрлі шектеулері бар және негізінен жинақ ақшасы тетіктеріне қойылатын талаптарға жауап беретін жинақ және мерзімдік депозиттер жатқызылады. Сонымен қатар, басқа депозиттерге сондай-ақ шетел валютасымен көрсетілген аударылмайтын салымдар мен депозиттер кіреді.

KazPrime индикаторы Қазақстанның банкаралық депозиттерінің KazPrime индикаторын қалыптастыру туралы келісімге қатысушы банктерде банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасын білдіреді. Әрбір баға белгілеуге Келісімге қатысушылардың бірінің депозитіне ақша тарту және орналастыру ставкасы, сондай-ақ ақша орналастыру және тарту көлемі қосылады. Баға белгілеудің ең төменгі көлемі – 150 млн. теңге. Баға белгілеулер арасындағы ең жоғары спрэд – 100 базистік тармақ (жылдық 1,00%). Жобаны іске қосу сәтінде банкаралық депозиттің жүйеленген мерзімі үш ай болады.

4-бөлім бойынша. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары

Ұлттық Банктің Қазақстан қор биржасындағы (ҚҚБ) валюталық саудасаттықтарға қатысу коэффициенті Ұлттық Банктің ҚҚБ-дағы сауда-саттықтың нетто-көлеміне нетто-қатысуының арақатынасы (сатып алудан шетел валютасын сатуды шегеріп тастау) ретінде есептеледі.

Ақша нарығындағы Ұлттық Банк операцияларының сальдосы айналыстағы қысқа мерзімді ноталар, банктердің Ұлттық Банктегі депозиттік және

корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар көлемінің өзгеруі және мемлекеттік бағалы қағаздарды сатып алу және сату бойынша нетто-операциялар сомасы ретінде есептеледі.

Графиктердің және кестелердің тізбесі

Графиктер

- 1-график. 2011 жылғы инфляция фактісі және болжамы
- 2-график. Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 3-график. Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 4-график. Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
- 5-график. Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
- 6-график. Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындар бағалары индексінің динамикасы
- 7-график. Ауыл шаруашылығы өнімі бағалары индексінің динамикасы
- 8-график. Сұраныс пен бағалар өзгерісінің диффузиялық индекстері
- 9-график. Жиынтық сұраныс құрамдас бөліктерінің ЖІӨ өсуіне үлесі
- 10-график. Халықтың шығыстары мен кірістерінің динамикасы
- 11-график. Негізгі капиталға инвестицияларға шығыстардың динамикасы
- 12-график. Мемлекеттік бюджеттің орындалуы
- 13-график. Металдың әлемдік бағасының динамикасы
- 14-график. Мұнайдың (Брент), бидайдың (Канада) әлемдік бағасының динамикасы
- 15-график. Ағымдағы операциялар шотының балансы
- 16-график. Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері
- 17-график. Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбас бағамының динамикасы
- 18-график. Теңгенің еуроға және Ресей рубліне шаққандағы ресми бағамының динамикасы
- 19-график. Нақты жалпы ішкі өнімнің өсуіне экономиканың негізгі саларының үлесі
- 20-график. Экономикалық белсенді халықтың құрылымы
- 21-график. Нақты жұмыссыздық деңгейі
- 22-график. Еңбек өнімділігінің және нақты жалақының динамикасы
- 23-график. Ақша агрегаттарының динамикасы
- 24-график. Ақша мультипликаторының және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 25-график. Депозиттердің және сыйақы ставкаларының динамикасы
- 26-график. Заңды тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы
- 27-график. Жеке тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы
- 28-график. Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы ставкаларының динамикасы
- 29-график. Заңды тұлғаларға берілген кредиттер динамикасы
- 30-график. Халыққа берілген кредиттер динамикасы
- 31-график. Банктер активтерінің динамикасы
- 32-график. Банктер активтерінің құрылымы
- 33-график. Банктер міндеттемелерінің динамикасы
- 34-график. Банктер міндеттемелерінің құрылымы
- 35-график. KazPrime индикаторының динамикасы
- 36-график. РЕПО операциялары бойынша ставкалар динамикасы
- 37-график. Ұлттық Банктің ішкі нарықтағы операцияларының сальдосы
- 38-график. Ұлттық Банк ставкалары дәлізінің шекаралары
- 39-график. Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтары
- 40-график. Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі
- 41-график. Ұлттық Банктің Қазақстан Қор Биржасына қатысу коэффициенті
- 42-график. Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы

43-график. Қысқа мерзімді ноталарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік

44-график. Айналыстағы қысқа мерзімді ноталар

45-график. Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және ставкалары

46-график. Ұлттық Банктің банктерден тартқан депозиттер бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі

47-график. Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операцияларының көлемі

48-график. Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операциялары бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі

Кестелер

1-кесте. Баға индекстерінің және сауда талаптарының өзгеруі

2-кесте. Ұлттық Банк активтерінің және пассивтерінің өзгеру динамикасы

3-кесте. Ақша массасы өзгерістерінің динамикасы

4-кесте. Резиденттердің депозиттерінің өзгеру динамикасы

Резюме

2011 жылғы 1-тоқсанда инфляция 3,7% (2010 жылғы 1-тоқсанда – 2,9%) деңгейінде қалыптасты, 2011 жылғы наурыздың қорытындылары бойынша инфляция 8,6% (2010 жылғы желтоқсанда – 7,8%) болды.

Қазақстанда 2011 жылғы қаңтар-наурызда инфляциялық үдерістердің қалыптасуы монетарлық факторлар тарапынан ең аз ықпал ету аясында жүрді. Мәселен, 2011 жылғы 1-тоқсанда ақша массасы 4,4%-ды құрады, ақша базасы 9,2%-ға кеңейді.

2011 жылғы қаңтар-наурызда инфляция өсуінің негізгі факторлары әлемдік тауар нарықтарында бағаның өсуінен болған тұрақты емес ахуал, оның ішінде Қазақстан экспортының негізгі позициялары, халық ақша кірістерінің тұрақты өсуі, 2010 жылғы 1 қаңтардан бастап бюджеттен төленетін зейнетақының және жәрдемақының көтерілумен инфляциялық күтулердің үдеуі болып табылады.

Бұдан басқа, экономикадағы инфляциялық қысымның сақталуына экономикадағы іскерлік белсенділіктің ұлғаюы ықпал етті. 2010 жылы Қазақстанның экономикасы дамудың жоғары қарқынын көрсетті. Мәселен, 2010 жылы ЖІӨ нақты өсуі 7% болды. Бұл ретте өндірістің өсуі тау-кен өндіруші және өңдеуші өнеркәсіпті, сауданы, көлікті, байланысты және құрылысты қоса алғанда, іс жүзінде барлық салалар бойынша байқалды.

Сонымен қатар, Үкіметтің, Ұлттық Банктің және жергілікті атқару органдарының бірлескен күш-жігерімен 2011 жылы іске асырылған инфляцияға қарсы саясат тұтыну нарығында тұрақты жағдайды сақтап қалуға және инфляцияны 2011 жылғы қорытындылар бойынша мақсатты дәліздің 6-8% белгіленген шегінде сақтауға мүмкіндік берді.

Ұлттық Банк баға тұрақтылығын, теңгенің айырбастау бағамының тұрақтылығын және елдің қаржы секторының тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталған 2011 жылға арналған ақша-кредит саясатының негізгі бағыттарына сәйкес шаралар қабылдады.

2011 жылғы 1-тоқсанда инфляцияның кейбір үдеуі арасында, сондай-ақ инфляциялық күтулердің ықпал етуі мақсатында Ұлттық Банк ресми қайта қаржыландыру ставкасын 2011 жылғы 9 наурыздан бастап 7,5%-ға дейін көтеру туралы шешім қабылдады. Бұл ретте банктердің Ұлттық Банктегі депозиттері бойынша пайыздық ставклары бұрынғы ең аз деңгейде қалды: 7 күндік депозиттер бойынша 0,5% және 1 айлық депозиттер бойынша 1,0%.

Ұлттық валютаның тұрақтылығын қамтамасыз ету шеңберінде Ұлттық Банк теңгенің айырбас бағамымен ахуалды үнемі қадағалап отырады. Валюта нарығында ахуалды тұрақтандыру және халықтың девальвациялық күтулерін төмендету аясында Ұлттық Банк 2011 жылғы 28 ақпаннан бастап теңгенің айырбас бағамының ауытқулар дәлізінің күшін жою және теңгенің айырбас бағамын басқарылатын өзгермелі режимге өткізуі туралы шешім қабылдады.

Валюта бағамының басқарылатын өзгермелі режимге өтуі Ұлттық Банктің ұлттық валютаны тұрақтандыруды қамтамасыз ету бойынша міндеттемелерін алып тастамайды. Ұлттық Банк ұлттық валютаның тұрақтылығын қамтамасыз етуге және отандық өнім берушілер үшін қолайлы бәсеке қабілеттілігін сақтауға бағытталған саясатты жүргізеді және одан әрі жүргізетін болады.

Ақша нарығында қысқа мерзімді өтімділікті реттеуді Ұлттық Банк қысқа мерзімді ноталарды эмиссиялау және банктерден депозиттерді тарту жолымен жүргізді.

Ұлттық Банк олардың ағымдағы өтімділігін қолдау үшін қайта қаржыландыру заемдарын берді.

Ең аз резервтік талаптар тетігі, сондай-ақ олардың нормативтері 2011 жылғы 1-тоқсанда өзгерген жоқ. Банктерге ең аз резервтік талаптар нормативі ішкі міндеттемелер бойынша 1,5%-ды және басқа міндеттемелер бойынша 2,5%-ды құрады.

2011 жылғы 1-тоқсандағы инфляция болжамын бағалау

2011 жылғы 1-тоқсанда инфляцияның нақты қалыптасқан деңгейі (2,5-2,7%) «Инфляцияға шолудың» алдыңғы басылымында жарияланған болжамнан төмен болды (2,5-2,7%). Инфляция қаңтарда және ақпанда болжамдық мәндерден біршама жоғары болды, ал наурыз айында ол күтілгеннен төмен болып қалыптасты.

Бағаның негізі өсімі 2011 жылғы 1-тоқсанда азық-түлік тауарларына тиесілі болды. Олардың құрылымында жармалардың, ет өнімдерінің, сүт өнімдерінің, жеміс-жидек өнімдерінің және қанттың қымбаттауын атап көрсетуге болады. Өткен жылдардың динамикасын талдай отырып, жемістің және көкөністің, сүт пен ет өнімдерінің қымбаттауы осы кезеңге тән екендігін атап өткен жөн, өйткені бұл маусымдық факторымен байланысты. Қанттың, сондай-ақ жарма өнімдері бағасының өсуі 2010 жылы кейбір елдердегі қолайсыз ауа-райына байланысты туындаған әлемдік тауар нарықтарындағы тұрақты емес жағдайға байланысты болды.

Бағалау бойынша 2011 жылғы 1-тоқсанда инфляция азық-түлік тауарларының қымбаттауын ескермегенде, нақты 3,7% орнына 2,2%-ды құрады.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тарпынан инфляцияға әсері 2011 жылғы қаңтар-наурызда олардың бағасы қалыпты өскендіктен елеусіз болып қалды. Ақылы қызмет көрсету тарапынан ықпалы 2011 жылғы ақпанда тұрғын үй-коммуналдық сала (суық, ыстық сумен жабдықтау, канализация, электр энергиясы) қызметіне баға мен тарифтердің айтарлықтай өсуі есебінен күшейді.

Жылдық көрсетуде инфляцияның нақты деңгейі 2011 жылғы наурыздың қорытындысы бойынша (8,6%) «Инфляцияға шолудың» алдыңғы басылымында жарияланған болжамдық мәннен жоғары болып қалыптасты (7,2-7,4%)

2011 жылғы инфляция болжамы

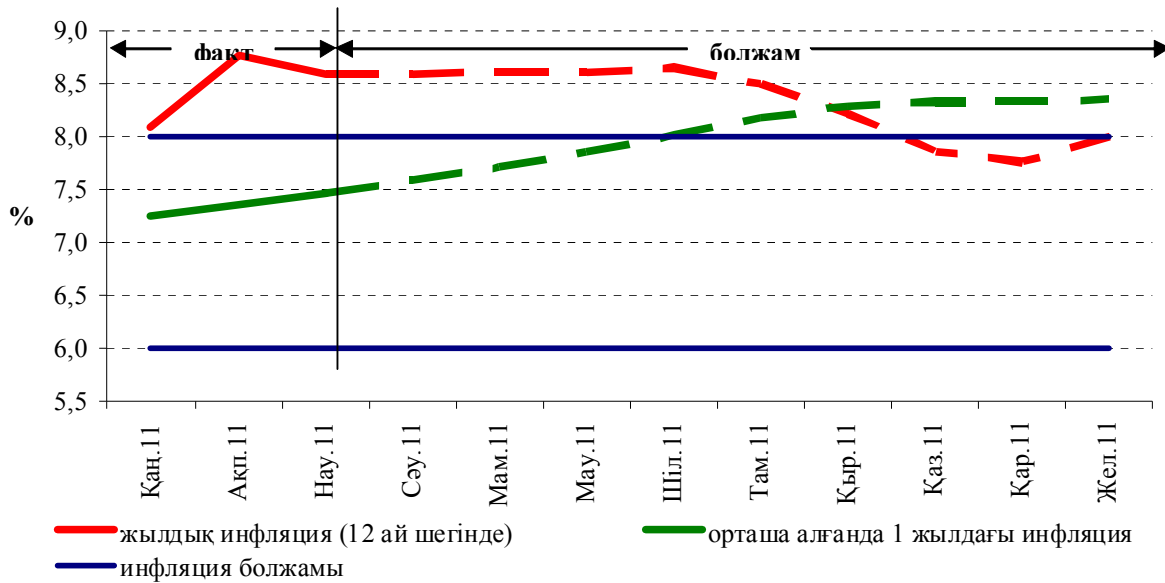
Қазақстан Республикасының 2011 жылға арналған ақша-кредит саясатының негізгі бағыттарына сәйкес инфляцияны 6-8% шегінде ұстап тұру Ұлттық Банктің негізгі мақсаты болып белгіленген (1-график).

Бұл ретте инфляциялық үдерістерді 2011 жылы қалыптастыру жиынтық сұраныс пен ұсыныстың тепе-теңсіздігі аясында жүретін болады. Бюджеттен жалақының, жәрдемақының және зейнетақының 2011 жылғы шілдеде жоспарланып отырған өсуіне байланысты инфляциялық қысымның кейбір күшеюі күтілуде. Оған қоса, 2011 жылы әлемдік тауар нарықтарындағы жағдай тұрақты емес болып қалуы мүмкін, бұл Қазақстанның ішінде инфляцияға кейбір көтермелі қысым көрсетеді.

Ақша-кредит саясаты қалыптасқан макроэкономикалық жағдайларға бара-бар болады. Экономикадағы ақша ұсынысы экономиканың өсуіне сәйкес келетін деңгейде сақталады.

1-график

2011 жылғы инфляция фактісі және болжамы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы 2-тоқсанға инфляция болжамы 1,4-1,6%-ды (2010 жылғы 2-тоқсанда нақты инфляция 1,4% болды) құрайды. Тұтастай алғанда, бұл деңгей алдыңғы жылдарға тән сәуір-маусымның инфляциялық үдерістеріне сәйкес келеді. Бұл күтулер ең алдымен, жақын арадағы инфляцияның қалыптасуы ауысымдылық факторының ықпалымен жүретіндігіне байланысты. Тауарлар мен қызмет көрсетулердің жекелеген түрлеріне (жұмыртқа, сүт өнімдері, жанар-жағар май материалдары) бағаның төмендеуі күтілуде. Жеміс-көкөніс өнімі, ет өнімі, тұрғын үй-коммуналдық қызметі бағасының өсу қарқынының кейбір баяулауын жоққа шығармайды.

2011 жылғы маусымның қорытындылары бойынша жылдық инфляция 8,5-8,7% деңгейінде күтіледі.

2011 жылғы 3-тоқсанға инфляция болжамы 0,5-0,7% құрайды (2010 жылғы 3-тоқсанда нақты инфляция 0,8% деңгейде қалыптасты), бұл 2011 жылғы қыркүйектің аяғындағы 8,1-8,3% жылдық инфляцияға сәйкес келеді.

2011 жылғы шілде-қыркүйекте жұмыртқа, сүт, жеміс-көкөніс, ет өнімдері сияқты азық-түлік тауарларының жекелеген түрлеріне бағаның төмендеуі күтіледі. Сонымен қатар, 2011 жылғы шілдеде бюджет төлемдерінің жоспарлы түрде көтерілетіндіктен инфляциялық күтулердің үдеуі ықтимал. Бұдан басқа, ұзақ мерзімді кезеңде мұнайдың әлемдік бағасының тұрақты өсуінің сақталуы елдің ішіндегі отын және жанар-жағар май материалдары бағасының қалыптасуына қысым көрсететін болады. Осы тауарлардың тауарлар мен қызмет көрсетудің жекелеген түрлері өндірісінде пайдаланатындығын ескере отырып, бұл өндіріске арналған шығындардың және, тиісінше, тауарлар мен қызмет көрсетудің түпкілікті құнының өсуіне ықпал ететін болады.

1. Инфляциялық үдерістер

1.1. Тұтыну бағалары

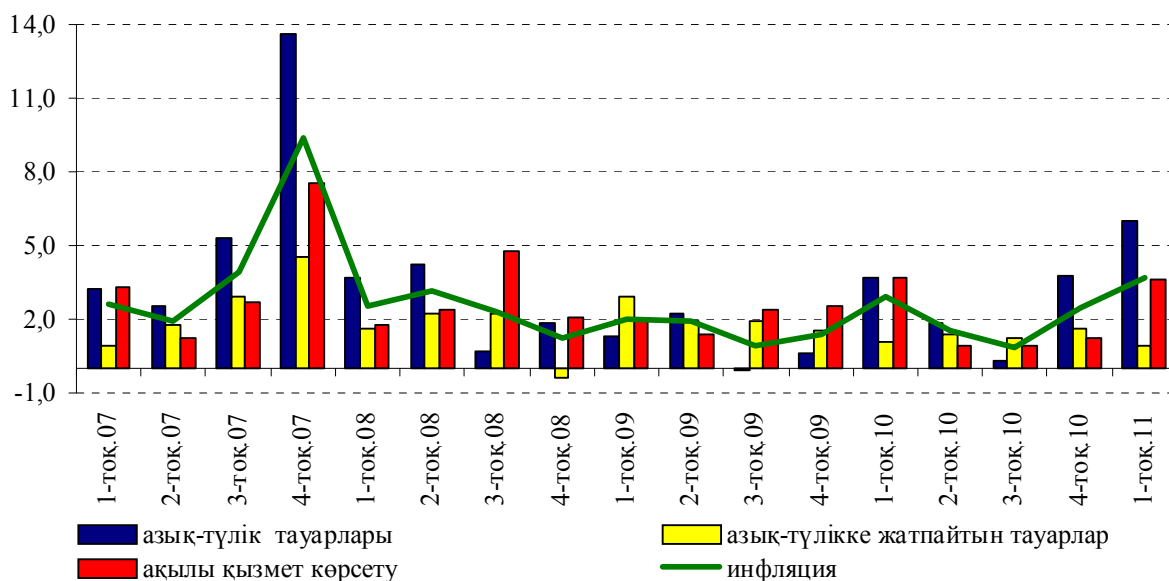
2011 жылғы 1-тоқсанда экономикадағы инфляциялық қысымның көтерілу үрдісі жалғасты. Инфляция бұл кезеңде 2010 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда үлкен қарқынмен өсті. 2011 жылғы қаңтар-наурызда инфляция 3,7% деңгейінде (2011 жылғы 1-тоқсанда – 2,4%) қалыптасты.

2011 жылғы 1-тоқсанда инфляция қарқынының жылдамдатылуы жекелеген азық-түлік тауарлары бағасының өсуіне байланысты маусымдылық факторына және халыққа көрсетілетін жекелеген қызметтердің, оның ішінде реттелетін (суық және ыстық сумен жабдықтау, электр энергиясы, байланыс қызметі) қызметтердің қымбаттауына байланысты.

Азық-түлік тауарлары – 6,0%-ға, азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 0,9%-ға және ақылы қызмет көрсету 3,6%-ға қымбаттады (2-график).

2-график

Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы (өткен кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2011 жылғы 1-тоқсанда азық-түлік тауарлары арасында, көбінесе, жарма – 38,6%, жеміс және көкөніс – 16,4%, қант – 12,0%, бидай ұны – 7,7%, ет және ет өнімдері – 6,9%, майлар мен тоң майлар – 6,0%, сүт өнімдері – 4,3% қымбаттады. Күріш 1,9% арзандады.

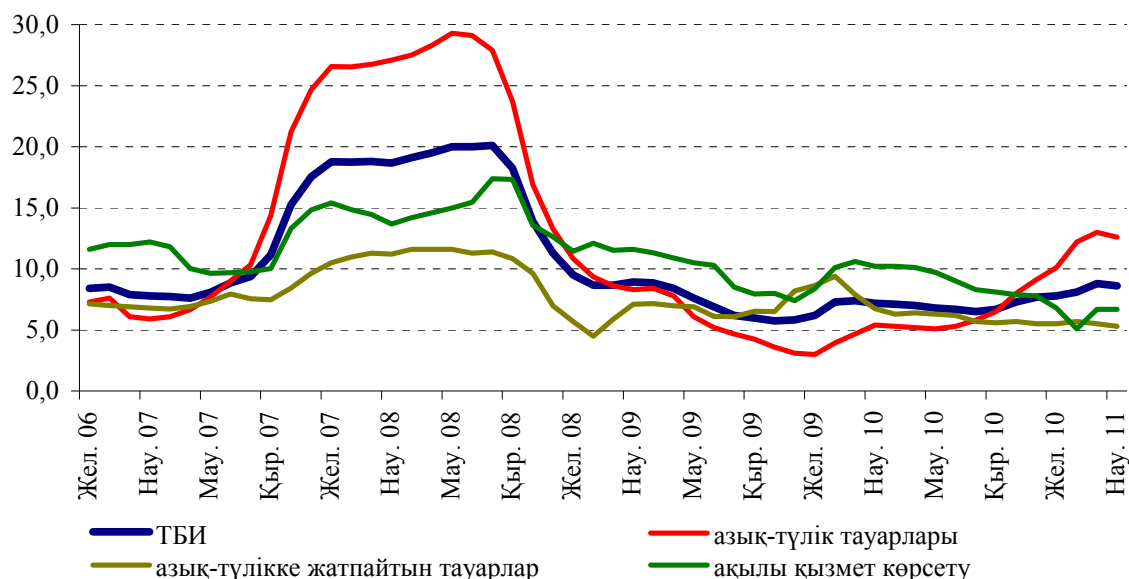
Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында бағалар бензинге – 2,6%, дизель отынына – 2,4%, дәрі-дәрмектерге – 1,2% ұлғайды.

Ақылы қызмет көрсету құрылымында тұрғын үй-коммуналдық саланың қызмет көрсетуі үшін ақы төлеу 3,5% төмендеді. Бұл ретте электр энергиясы үшін ақы төлеу – 9,4%, суық су - 4,5%, орталық жылыту - 3,6%, ыстық су үшін – 3,1% ұлғайды. Байланыс қызметінің бағасы 9,7%, оның ішінде телефон және факсимильді байланыс қызметі - 11,7%, құқықтық қызмет көрсету – 4,4% өсті.

2011 жылғы наурыздың қорытындысы бойынша инфляция жылдық көрсетуде 8,6% (2010 жылғы желтоқсанда – 7,8%) құрады. Азық-түлік тауарларының бағасы 12,6%-ға (10,1%-ға), азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 5,3%-ға (5,5%-ға), ақылы қызмет көрсетулер 6,7%-ға (6,8%-ға) қымбаттады (3-график).

3-график

Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы (өткен жылдың тиісті айына, %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

Жылдық көрсетуде бағаның анағұрлым өсуі жеміс-жидекке және көкөніске, май және тоң майларға, темекі бұйымдарына, қантқа, ет және сүт өнімдеріне, нан өнімдеріне және жарма бұйымдарына, дизельдік отынға және бензинге, сұйытылған газға, дәрі-дәрмекке, жуу және тазалау құралдарына, электр энергиясына, су және ыстық суға, кәрізге, білім беру қызметтеріне, амбулаторлық, көлік қызметтеріне тиесілі.

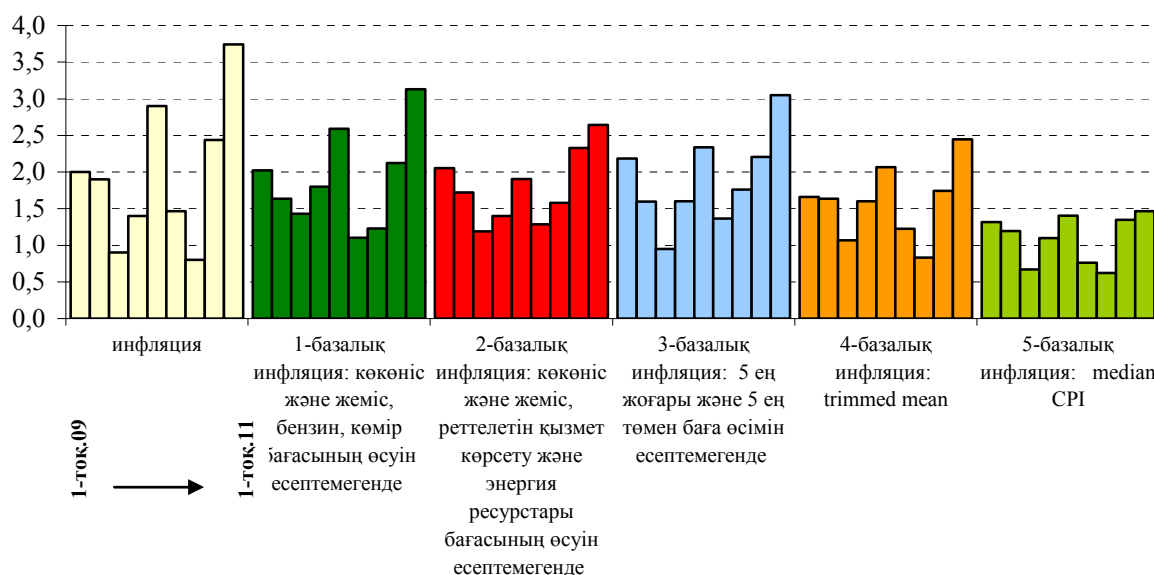
1.2. Базалық инфляция

2011 жылғы 1-тоқсанда базалық инфляция көрсеткіштері жалпы инфляция сияқты өткен тоқсанмен салыстырғанда өсудің анағұрлым жоғары қарқынын көрсетті (4-график). Бұл динамика бірінші кезекте тұтыну бағасы индексінің есебіне енгізілетін барлық азық-түлік тауарлары бойынша іс жүзінде бағаның анағұрлым жоғары қарқынмен өсуіне байланысты.

2011 жылғы қаңтар-наурызда базалық инфляцияның көрсеткіштері жылдық көрсеткіште түрлі бағыттағы динамиканы көрсетті. 1-базалық инфляция 2011 жылғы қаңтар-ақпанда үдеп, 2011 жылғы наурызда тұрақтандырылды. Базалық инфляцияның қалған көрсеткіштерінің 2011 жылғы қаңтар-ақпанда кейбір жылдамдатылуынан кейін 2011 жылғы наурызда бірте-бірте баяулай бастады. Бұл ретте базалық инфляцияның барлық көрсеткіштері 2011 жылғы наурыздың қорытындысы бойынша жалпы инфляциямен салыстырғанда анағұрлым төмен деңгейде қалыптасты.

4-график

Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы (өткен кезеңге %-бен)

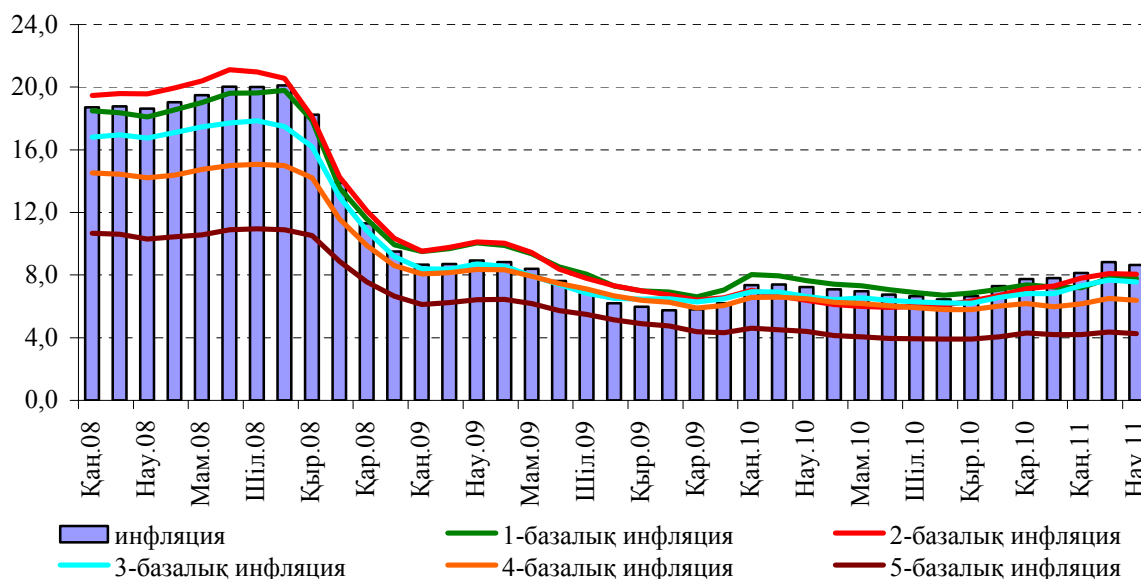

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2011 жылғы наурызда базалық инфляцияның барлық көрсеткіштері 2010 жылғы желтоқсанның көрсеткіштерімен салыстырғанда барынша жоғары деңгейде қалыптасты. Бұл экономикадағы инфляциялық аяның сақталуын көрсетеді, бұл ретте монетарлық факторлардың инфляцияға ықпалы шамалы болды (5-график).

5-график

Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы (өткен жылдың тиісті айына, %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар

1.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар

2011 жылғы 1-тоқсанда өнеркәсіп өнімдерін өндіруші кәсіпорындардың бағалары 12,7%-ға (2010 жылғы 1-тоқсанда - 0,1%) өсті. Өндірілген өнім құны 13,5%-ға өсті, бұл ретте оның құрамындағы өндіріс құралдары 5,4%-ға, тұтыну тауарларының бағасы 8,0%-ға, аралық тұтыну өнімінің бағасы 14,3%-ға қымбаттады. Өндірістік сипаттағы қызметтердің бағасы 4,7%-ға өсті.

2011 жылғы қаңтар-наурызда тау-кен өндіру өнеркәсібі кәсіпорындарының бағалары біршама өсті. 2010 жылғы 4-тоқсандағы 11,1%-ға бағаның өсуінен кейін 2011 жылғы 1-тоқсанда баға 16,1%-ға өсті (2010 жылғы 1-тоқсанда – төмендеуі 1,5%).

2011 жылғы 1-тоқсанда энергия ресурстарының құны 16,0%-ға (2010 жылғы 1-тоқсанда – төмендеуі 1,6%) көтерілді. Энергия ресурстарының құрамында мұнай өндіру бағасы 16,3%-ға (2010 жылғы 1-тоқсанда – төмендеуі 3,1%) көбейді, газ конденсатының құны – 20,2%-ға (төмендеуі 4,9%) өсті.

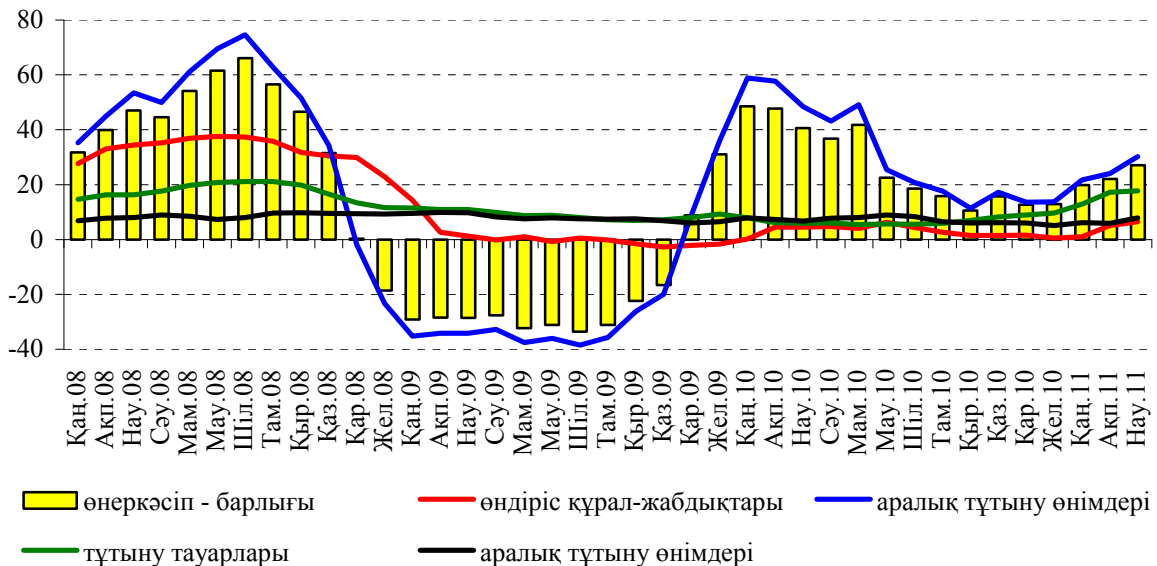
Өндеуші өнеркәсіптегі бағаның өсу қарқыны 2011 жылғы 1-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда 7,2%-дан 6,2%-ға дейін бәсеңдеді (2010 жылғы 1-тоқсанда – өсу 1,1%). Металлургиялық өнеркәсіптегі бағалар 7,9%-ға көтерілді, азық-түлік өнімдерін өндіру 9,0%-ға қымбаттады, мұнай өндеу өнімдерінің бағасы 4,4%-ға өсті.

Электрмен жабдықтауда, газ, бу беруде және ауаны желдетуде 2011 жылғы 1-тоқсанда бағаның өсуі байқалды, ол 10,9% (2010 жылғы 1-тоқсанда – өсуі 13,4%) болды.

2011 жылғы наурызда өнеркәсіп өндірісінде жылдық көрсетуде бағаның өсуі (2011 жылғы наурызда 2010 жылғы наурызға қарағанда) 27,1%-ды құрады (6-график).

6-график

Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындар бағалары индексінің динамикасы (өткен жылдың тиісті айына %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

Өндірілген өнім жылдық көрсетуде 28,6%-ға, оның ішінде аралық тұтыну өнімі – 30,2%-ға, тұтыну тауарлары – 17,7%-ға, өндіріс құралдары – 6,5%-ға қымбаттады. Өндірістік сипаттағы қызмет көрсетулер 7,9%-ға қымбаттады.

1.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар

2011 жылғы 1-тоқсанда барлық арналар бойынша сатылған ауыл шаруашылығы өнімдерінің бағасы 9,7%-ға ұлғайды (2010 жылғы 1-тоқсанда – төмендеуі 0,5%). Ауыл шаруашылығындағы бағалар динамикасы көбіне өсімдік шаруашылығы өнімдерінің қымбаттауы және аз деңгейде мал шаруашылығы өнімдері бағасының қымбаттауы әсерінен қалыптасты.

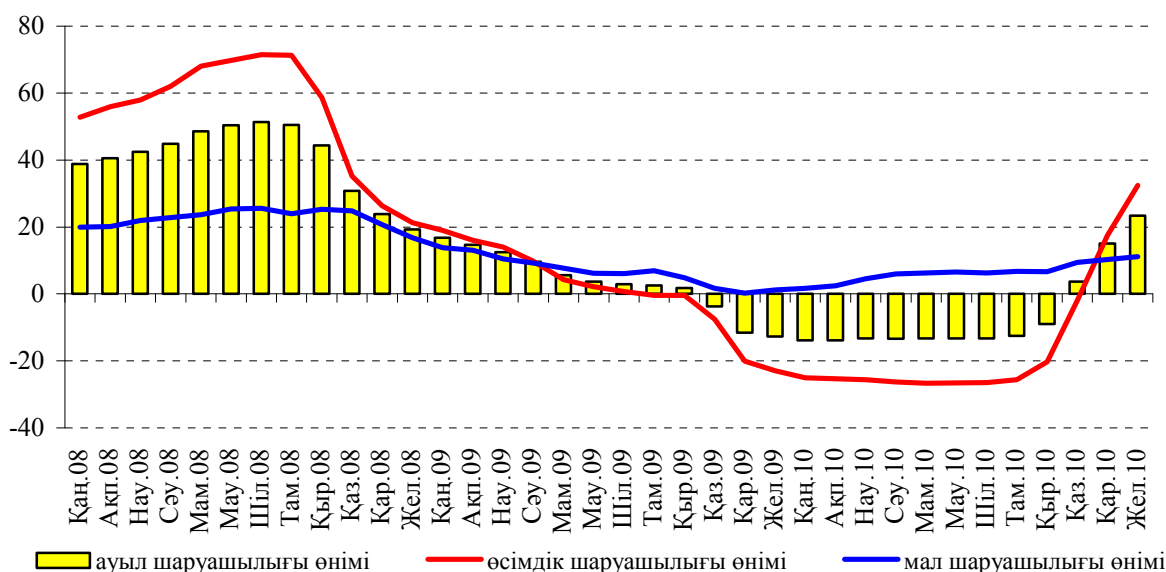
2011 жылғы қаңтар-наурызда өсімдік шаруашылығы 11,0% қымбаттады (2010 жылғы 1-тоқсанда – төмендеуі 3,3%), бұл ретте өсімдік шаруашылығының құрамында дәнді дақылдардың бағасы 11,4% ұлғайды, көкөністің бағасы 14,6% өсті, картоп 17,4% қымбаттады.

2011 жылғы 1-тоқсанда мал шаруашылығы өнімдері 7,7%-ға қымбаттады, мұнда 2010 жылғы 4-тоқсанда өсу 8,0% болды, ал 2010 жылғы 1-тоқсанда баға 3,1%-ға ғана өсті. 2011 жылғы қаңтар-наурызда мал және құс еті 6,9%-ға өсті, шикі сүттің құны 14,6%-ға көтерілді, жұмыртқа 0,3%-ға қымбаттады.

2010 жылғы наурыздың қорытындысы бойынша ауыл шаруашылығы өнімі жылдық көрсетуде 36,1%-ға көтерілді. Бұл ретте өсімдік шаруашылығы өнімі 52,0%-ға қымбаттады, мал шаруашылығы өнімінің бағасы 16,1%-ға өсті (7-график).

7-график

Ауыл шаруашылығы өнімі бағалары индексінің динамикасы (өткен жылғы тиісті айға %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.3.3. Кәсіпорындар мониторингі

2011 жылғы 1-тоқсанда кәсіпорындардың дайын өніміне деген сұраныс аздап төмендеді: мұны дайын өнімге сұраныстың диффузиялық индексі куәландырады, ол 49,6 (2010 жылғы 4-тоқсанда – 50,9) болды. Көрсеткіштің төмендеуі өніміне сұранысы ұлғайған кәсіпорындар үлесінің 21,8%-ға дейін (2010 жылғы 4-тоқсанда – 23,7%) азаюы есебінен болды.

Сұраныстың төмендеуі өткен тоқсанмен салыстырғанда аз қарқынмен болса да сұранысы ұлғайған «электр энергиясын, газ және су өндіру және тарату», «көлік және байланыс» және «өндіруші өнеркәсіп» сияқты салаларда болды. Сұраныстың барынша төмендеуі қонақүй және мейрамхана бизнесінде байқалды.

2011 жылғы 2-тоқсанда тұтастай алғанда экономика бойынша дайын өнімге сұраныстың баяу өсуі күтіледі: сұраныстың өзгеруінің диффузиялық индексі 60,0 белгіге дейін өсті. Бұл ретте пікіртерімге қатысушы кәсіпорындардың 27,6%-ы дайын өнімге сұраныстың өсуін, 7,7%-ы төмендеуін күтеді. Көрсеткіштің анағұрлым өсуі «өңдеуші өнеркәсіп», ал көрсеткіштің төмендеуі «электр энергиясын, газ және су өндіру және тарату» сияқты салаларда күтіледі.

2011 жылғы 1-тоқсанда кәсіпорындардың дайын өнімінің бағасының өсу қарқыны өткен тоқсанмен салыстырғанда біршама ұлғайды: дайын өнім бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі бағаның өсуін атап өткен кәсіпорындар санының 30,5%-ға дейін (2010 жылғы 4-тоқсанда – 25,9%) ұлғаюы есебінен 62,8 белгісіне дейін (2010 жылғы 4-тоқсанда - 60,7) көтерілді.

Дайын өнім бағасының өсуін ауылшаруашылығынан басқа барлық салалар атап өтті, мұнда көрсеткіш аздап төмендеді (49,6 белгіге дейін). «Электр энергиясын, газ және су өндіру және тарату», «сауда», «өңдеуші өнеркәсіп» және «өндіруші өнеркәсіп» сияқты осындай салаларда бағаның өсу қарқынының анағұрлым ұлғаюы байқалды. «Көлік және байланыс» және «өндіру өнеркәсібі» салаларында көрсеткіштің өсуінің баяулауы байқалды.

2011 жылғы 2-тоқсанда бағаның өсу қарқынының кейбір азаюы күтіледі, оған дайын өнім бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі куә, ол 59,6 болды. Баға өсуі қарқынының анағұрлым азаюы «электр энергиясын, газды және суды өндіру және бөлу», «өндіруші өнеркәсіп» және «жылжымайтын мүлікпен операциялар, кәсіпорындарға жалдау мен қызмет көрсету» салаларында күтіледі. Осы уақытта ауыл шаруашылығында және құрылыста дайын өнімге бағаның өсу қарқынының ұлғаюы күтіледі.

2011 жылғы 1-тоқсанда экономика бойынша тұтастай алғанда өткен тоқсандағымен салыстырғанда жоғары деңгейде қала отырып, шикізат пен материалдар бағасының өсу қарқынының шамалы өсуі байқалды: шикізат және материалдар бағасы өзгеруінің диффузиялық индексінің мәні 73,7 (2010 жылғы 4-тоқсанда – 70,8) болды. «Ауыл шаруашылығы, аң аулау және орман шаруашылығы» және «көлік және байланыс» салаларын қоспағанда, бағаның өсу қарқынының ұлғаюы барлық салаларда байқалды. Тұтастай алғанда, талдау бойынша шикізат және материалдар бағасының өсуін атап өткен кәсіпорындардың саны өткен тоқсанмен салыстырғанда 55,9% құрап (2010 жылғы 4-тоқсанда - 50,1%) ұлғайды. Шикізат және материалдар бағасы кәсіпорындардың тек 1%-да төмендеді.

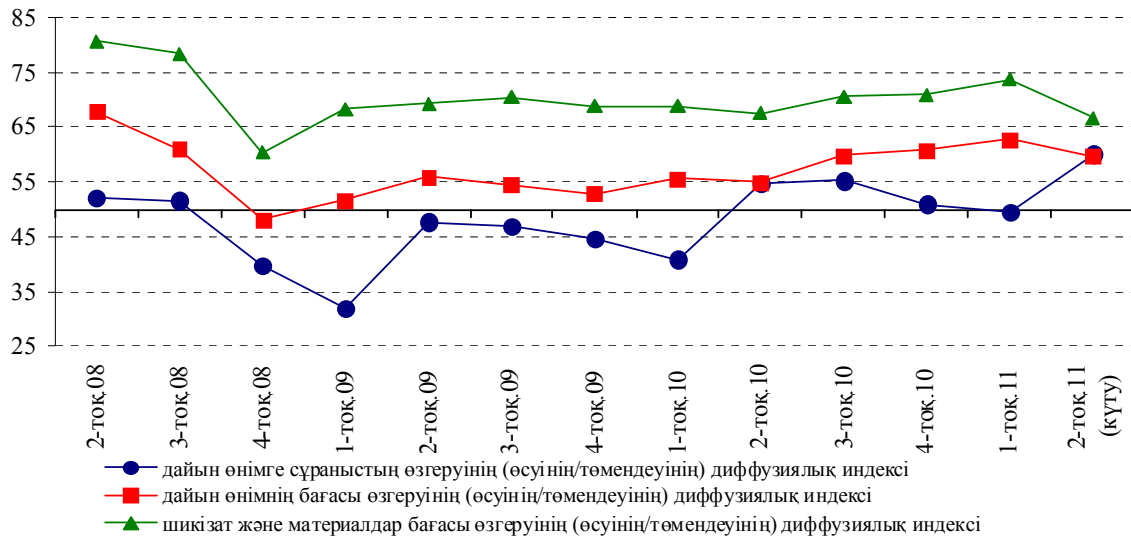
2011 жылғы 2-тоқсан бойынша шикізат және материалдар бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі 66,7 белгісіне дейін түсті, бұл бағаның өсу қарқынының баяулауын білдіреді. Бұл ретте, бағаның өсуін күтетін респонденттердің саны 42,4%-ға дейін біршама төмендеді (2010 жылғы 4-тоқсанда – 55,9%) (8-график).

Осылайша, тиісті диффузиялық индекстердің динамикасына қарай, кәсіпорындардың 2011 жылғы 2-тоқсан бойынша күтулері шикізат пен материалдарға бағаның өсу қарқынының баяулауына және дайын өнімге сұраныс пен бағаның айтарлықтай өсуіне байланысты.

8-график

Сұраныс пен бағалар өзгерісінің диффузиялық индекстері

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2. Инфляция факторлары

2.1. Жиынтық сұраныс

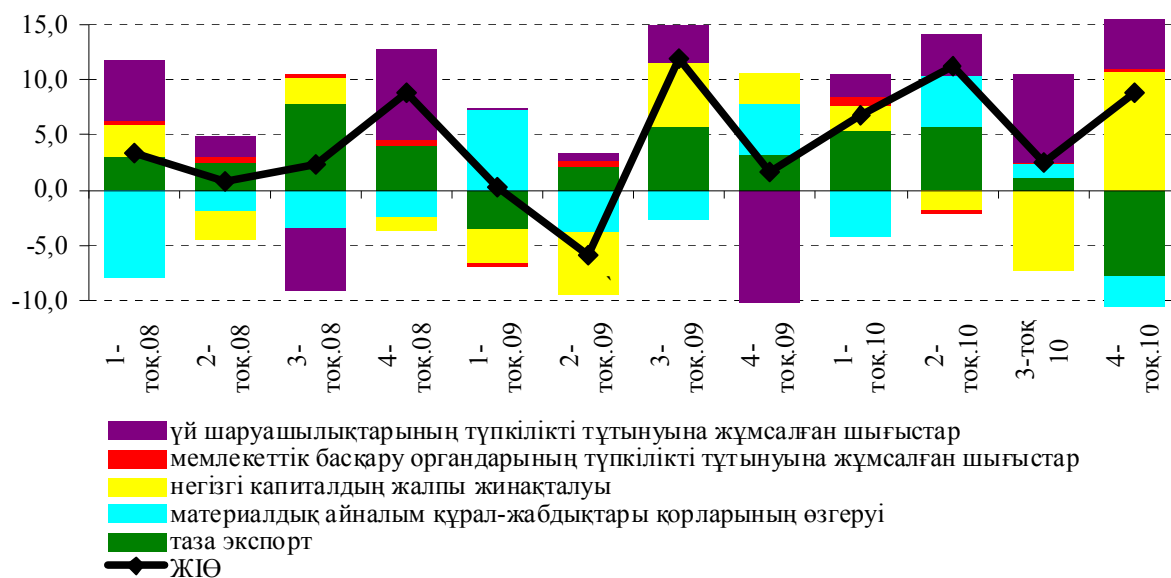
2010 жылғы 4-тоқсанда түпкілікті пайдалану әдісі бойынша ЖІӨ 2009 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда нақты көрсетуде бағалау бойынша 8,8%-ға (өткен тоқсанда – 2,5%) ұлғайды.

ЖІӨ негізгі құрамдас бөліктерінің бірі - таза экспорттың негізгі капиталдың жалпы жинақталуының анағұрлым төмендеуіне қарамастан жалпы жинақтаудың өсуі және түпкілікті пайдалануға жұмсалатын шығыстардың ұлғаюы ЖІӨ-нің өсуіне себепші болды, оның қарқыны едәуір үдеді. Жалпы жинақталу 20,2%-ға ұлғайды, түпкілікті пайдалану шығыстары 16,8%-ға өсті, таза экспорт, импорттың өсуінен және экспорттың төмендеуінен 88,0%-ға төмендеді.

ЖІӨ өсуіне таза экспорттың салымы теріс болып, (-)5,9%-ды, негізгі капиталдың жалпы жинақталуы (+)10,7%, үй шаруашылығын тұтыну (+)8,4%, материалдық айналым қаражаты қорларының өзгеруі (-)3,2%-ды құрады (9-график).

9-график

Жиынтық сұраныстың құрамдас бөліктерінің ЖІӨ өсуіне салымы, %-бен

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2.1.1. Жеке тұтыну және инвестициялық сұраныс

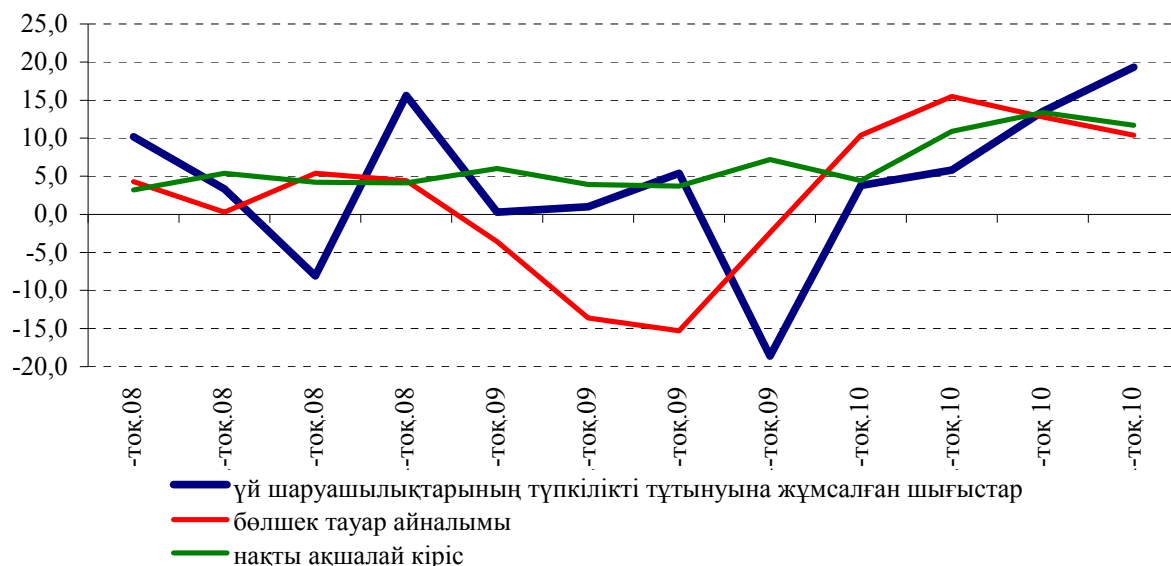
2010 жылғы 4-тоқсанда үй шаруашылықтарының түпкілікті тұтынуына жұмсалған шығыстар 2009 жылғы тиісті кезеңге қарағанда 19,3%-ға (2010 жылғы 3-тоқсанда өсуі – 13,5%-ға) ұлғайды.

Нақты көрсеткіштегі жан басына шаққандағы ақша кірісінің өсу қарқынының 11,7%-ға дейін баяулауы (2010 жылғы 3-тоқсанда – өсуі 13,4%-ға), қарқыны 10,4%-ға баяулаған (2010 жылғы 3-тоқсанда – өсуі 12,8%-ға) бөлшек тауар айналымына ықпал етті. Соған қарамастан, бөлшек тауар айналымы өсуінің жеткілікті жоғары деңгейі ЖІӨ негізгі құрамдас бөліктері бірінің жиынтық сұраныс тәсілімен жақсаруына, атап айтқанда, үй шаруашылықтарының түпкілікті тұтынуына шығыстардың өсуіне ықпал

етті, оның пайдасына салыстырудың төменгі базасының әсері болды, 2009 жылғы 4-тоқсанда үй шаруашылықтарының түпкілікті тұтынуына шығыстардың өсуі 18,6%-ға төмендеді (10-график).

10-график

Халықтың шығыстары мен кірістерінің динамикасы (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2009 жыл бойы халықтың көпшілігі нарықтардағы сатып алуларға басымдық берді, мұнда дүкендердегі және сату орталықтарындағы сату үлесі бөлшек тауар айналымының жалпы көлемінде біршама және 55%-ға жуық болып, төмендеді.

2010 жылы іскерлік белсенділіктің өсуі және Қазақстанның экономикасын қалпына келтіру, банк секторын тұрақтандыру, тұтастай алғанда әлемдік экономикадағы дағдарыстың теріс салдарларын еңсеру, сондай-ақ әлеуметтік төлемдердің, зейнетақының, стипендияның, жалақының ұлғаюы халықтың тұтыну тәртібі моделінің өзгеруіне себепші болды. Нәтижесінде, сату көлемі нарықтарда ғана емес, сондай-ақ дүкендерде өсе бастады және бөлінген сұраныс іске аса бастады және 2010 жылдың қорытындылары бойынша бөлшек тауар айналымы 12,3% өсті.

Жалпы жинақталуға арналған шығыстардың көлемі, 2010 жылғы 3-тоқсандағы 25,0%-ға айтарлықтай түскеннен кейін 2010 жылғы 4-тоқсанда 2009 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 20,2% өсті, осы арқылы ЖІӨ-нің өсуі (+)7,5% мөлшерінде қалыптасуына оң салым болып теңесті.

Жалпы жинақтау құрылымында негізгі капиталдың жалпы жинақталуы едәуір өсті, ол өткен тоқсандағы 25,8%-ға құлдыраудан кейін 2010 жылғы 4-тоқсанда 48,7%-ға ұлғайды, бұл ЖІӨ-нің өсуіне (+)10,7% мөлшерінде оң салым әкелді.

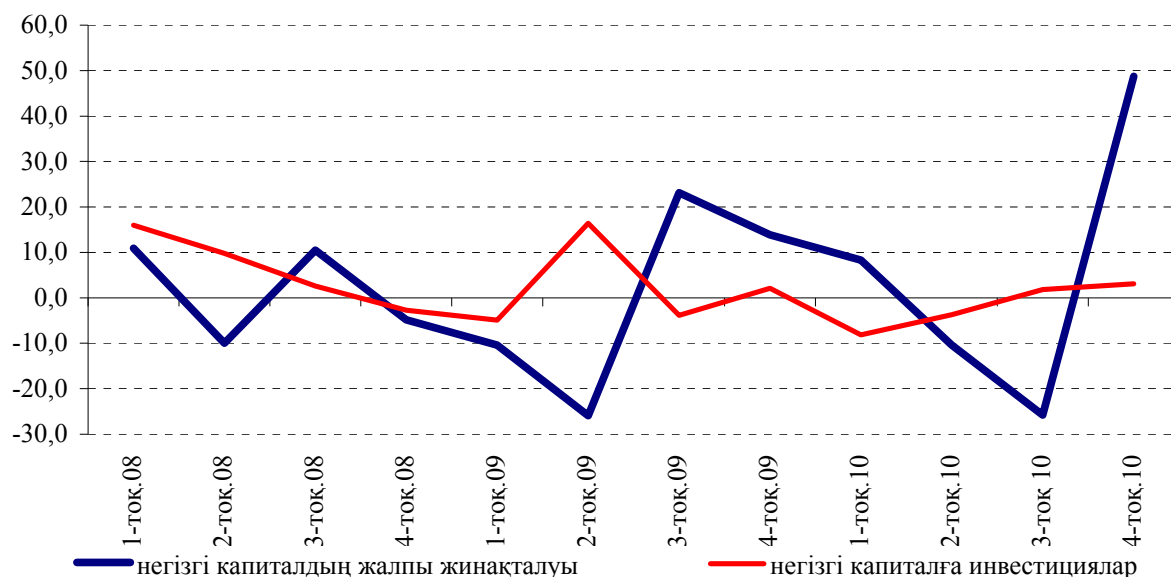
Осы өсуге 2010 жылғы 4-тоқсанда өскен кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігі ықпал етті, оның нәтижесінде негізгі капиталға инвестициялардың көлемі 3,1%-ға ұлғайды (2010 жылғы 3-тоқсан – өсуі 1,8%) (11-график).

Өз кезегінде жалпы жинақтаудың екінші құрамдас бөлігі, атап айтқанда материалдық айналым қаражаты қорларының өзгеруі салыстырмалы бағамен 21,2%-ға төмендеді, осы арқылы ЖІӨ-ді қалыптастыруға (-)3,2% мөлшерінде теріс салым әкелді.

Алайда, осы теріс салымды бірінші құрамдас бөлік қол жеткізген едәуір оң әсер бейтараптандырды, бұл тұтастай алғанда, жалпы жинақталудың өсуіне әкелді.

11-график

Негізгі капиталға инвестицияларға жұмсалатын шығыстардың динамикасы (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2.1.2. Мемлекеттік тұтыну

2010 жылғы 4-тоқсанда мемлекеттік басқару органдарының түпкілікті тұтынуына арналған шығыстар 2009 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 3,5%-ға (2010 жылғы 3-тоқсанда – төмендеуі 2,7%-ға) көтерілді.

Тұтастай алғанда, 2010 жылғы 4-тоқсанда мемлекеттік бюджеттің шығыстары 1280,6 млрд. теңге сомаға немесе ЖІӨ-ге шаққанда 6,0% қаржыландырылды. 2009 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 23,6%-ға ұлғайды.

Мемлекеттік бюджеттің ағымдағы шығындары 2009 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 914,9 млрд. теңгені құрады, бұл 24,3%-ға артық. Ағымдағы шығындар құрамында ішкі заемдар бойынша сыйақыларды (мүдделерді) төлеуге, заңды тұлғаларға ағымдағы трансферттерге, сондай-ақ жұмыс берушілердің жарналарына, жалақыға және қызметтерді сатып алуға және басқа да ағымдағы шығындар барынша ұлғайды. Мемлекеттік бюджеттің күрделі шығындары 2010 жылғы 4-тоқсанда 2009 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 21,7%-ға, негізінен «Негізгі капиталды құру» бабы бойынша ұлғаюы есебінен абсолютті мәнде өсті. Жерді және материалдық емес активтерді сатып алу және шетелге күрделі трансферттер 2009 жылғы осындай тоқсанмен салыстырғанда тиісінше, 4,1 және 2,2 есе барынша пайыздық өсімге ие болды.

2010 жылғы қазан-желтоқсан үшін мемлекеттік бюджеттің түсімдері 1543,0 млрд. теңгені немесе ЖІӨ-ге шаққанда 7,2%-ды құрады, бұл 2009 жылдың қазан-желтоқсанымен салыстырғанда 23,6%-ға көп. Мемлекеттік бюджет кірістерінің құрылымында екі бап бұрынғысынша басым: салық түсімдері – 73,8%-ды (2009 жылғы 4-тоқсанда – 71,5%), ресми трансферттер – 21,1%-ды (20,4%) құрады. Ресми трансферттердің жоғары үлесі республикалық бюджетке Қазақстан Республикасының

Ұлттық қорынан кепілді трансферттердің 275,0 млрд. теңге мөлшерінде түсуімен қамтамасыз етілді.

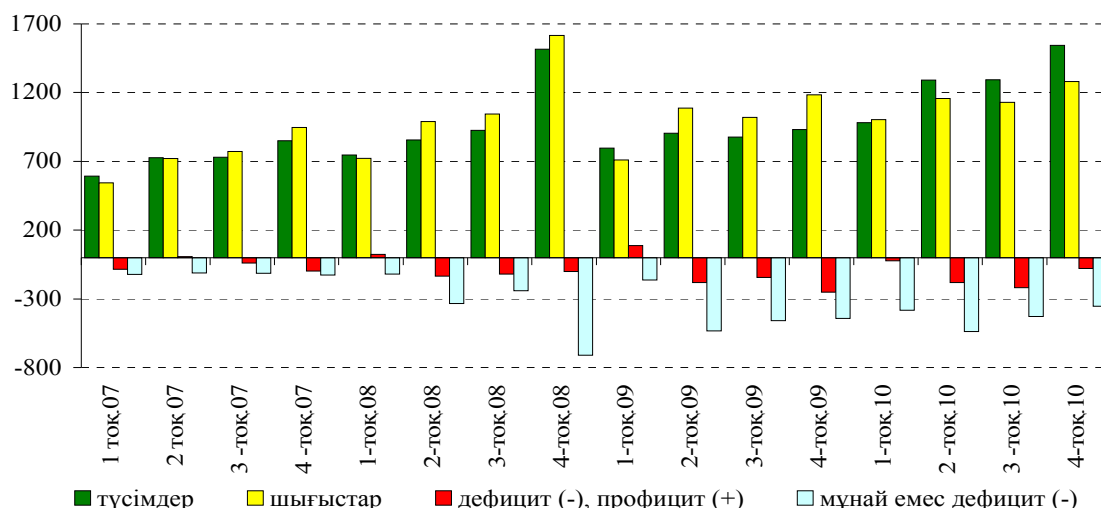
Тұтастай алғанда, 2010 жылғы 4-тоқсанда салық түсімдерінен түскен кірістің көрсеткіштері 2009 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 45,0%-ға ұлғайды. Өсу қосылған құнға салық бойынша түсімдердің және табиғи және басқа да ресурстарды пайдаланғаны үшін түсімдер бойынша тиісінше 65,3% және 47,8% ұлғаюымен қамтамасыз етілді.

2010 жылғы 4-тоқсанда негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер 2009 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 2,2 есе ұлғайды, мұнда салықтық емес түсімдердің көлемі 30,3%-ға төмендеді.

2010 жылғы 4-тоқсанда мемлекеттік бюджет шығыстарының оның түсімдерінен асып түсуі нәтижесінде дефицит 79,8 млрд. теңге мөлшерінде қалыптасты, бұл ретте 2009 жылғы осындай тоқсанда дефицит 252,5 млрд. теңгені құрады (12-график). Ұлттық қордан республикалық бюджетке 275,0 млрд. теңге мөлшерінде аударылмаған кепілді трансферттерді ескермегенде, 2010 жылғы 4-тоқсан 354,8 млрд. теңге мөлшеріндегі мұнай емес дефицитпен аяқталатын еді.

12-график

Мемлекеттік бюджеттің орындалуы, ЖІӨ-ге %-бен

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2010 жылғы 4-тоқсанда Қаржы министрлігі 144,4 млрд. теңге мөлшерінде заем қаражатын негізінен мемлекеттік эмиссиялық бағалы қағаздарды шығару арқылы тартты. Осы кезең ішінде 70,0 млрд. теңге сомаға бұрын шығарылған бағалы қағаздар бойынша борыштық міндеттемелер өтелді. Нәтижесінде Қазақстан Республикасы Үкіметінің Ұлттық Банктегі шотындағы қалдығы 5,4 млрд. теңгеге азайды.

2010 жылғы 4-тоқсанда Үкіметтің ішкі борышы 2009 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 1 669,1 млрд. теңгеге (ЖІӨ-ге шаққанда 7,8%) дейін, яғни 29,5%-ға (ЖІӨ-ге шаққанда 8,1%) ұлғайды. Өсу мемлекеттік ұзақ мерзімді қазынашылық облигацияларды (МЕУКАМ), мемлекеттік ұзақ мерзімді индекстелген қазынашылық міндеттемелерді (МУИКАМ), мемлекеттік ұзақ мерзімді жинақтаушы қазынашылық міндеттемелерді (МЕУЖКАМ) шығарумен қамтамасыз етілді.

Үкіметтің сыртқы борышы 2010 жылғы 4-тоқсанда 2009 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда (ЖІӨ-ге шаққанда 1,6%) 68,0%-ға ұлғайып, 552,9 млрд. АҚШ долл. (ЖІӨ-ге шаққанда 2,6%) құрады.

2.1.3. Сыртқы сектор

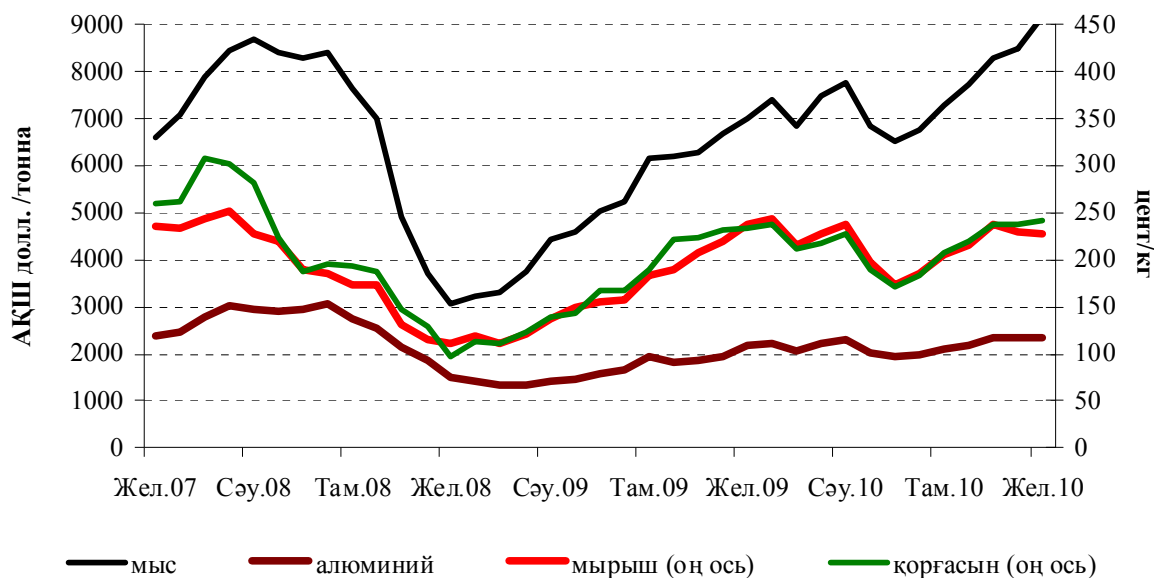
– - Әлемдік бағалар

2010 жылғы 4-тоқсанда әлемдік тауар нарықтарындағы жағдай тұрақты болған жоқ, ол жекелеген тауарлар бағасының құбылмалылығымен сипатталды.

Металдың әлемдік бағасы 2010 жылғы қазан-желтоқсанда әр бағыттағы динамиканы көрсетті. Бір металдардың бағасы өссе, ал басқаларының бағасы төмендеді не тұрақты болып қалды. 2010 жылғы 4-тоқсанда мыстың бағасы өсу жағына қарай тұрақты үрдісті көрсетті. Тұтастай алғанда осы кезеңде олар 19,2%-ға өсті және осы кезеңде орташа алғанда бір тонна үшін 8636,3 АҚШ долл. деңгейінде болды. Алюминийдің бағасы құбылмалы болды: өсу бағаның құлдыраумен ауысып отырды. Тұтастай алғанда 2010 жылғы қазан-желтоқсанда олар 12,1%-ға өсіп, бір тонна үшін 2343,7 АҚШ долл. қалыптасты. Қорғасынның әлемдік бағасы 2010 жылғы 4-тоқсанда бір килограммы үшін 239 центті құрап, кезеңде орташа 17,6%-ға көтерілді. Мырыштың бағасы бүкіл кезең бойы төмендеді, алайда 2010 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда олардың бір килограммы үшін кезеңдегі орташа бағасы 231,5 цент кезінде 15,0%-ға өскені байқалды (13-график).

13-график

Металдың әлемдік бағасының динамикасы

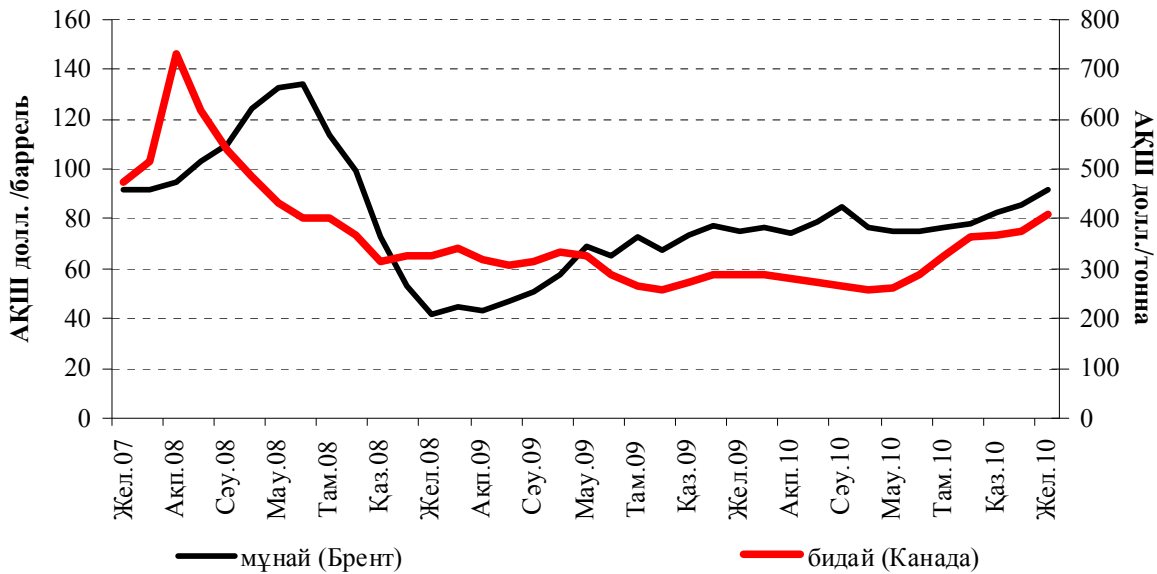
Дерек көзі: Дүниежүзілік Банк

2010 жылғы 4-тоқсанда мұнайдың әлемдік бағасы өсу үрдісін көрсетті. Тұтастай алғанда, 2010 жылғы 4-тоқсанда 2010 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда Brent сұрыпты мұнайдың бағасы 13,6%-ға өсті және кезеңде орташа алғанда бір баррель үшін 86,79 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты (14-график).

Осындай жағдай бидайдың әлемдік бағасында байқалды. Тұтастай алғанда, 2010 жылғы 4-тоқсанда бидайдың (Канада) әлемдік бағасы 17,6% көтерілді және бір тонна үшін орташа алғанда 383,6 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты (14-график).

14-график

Мұнайдың (Брент), бидайдың (Канада) әлемдік бағасының динамикасы

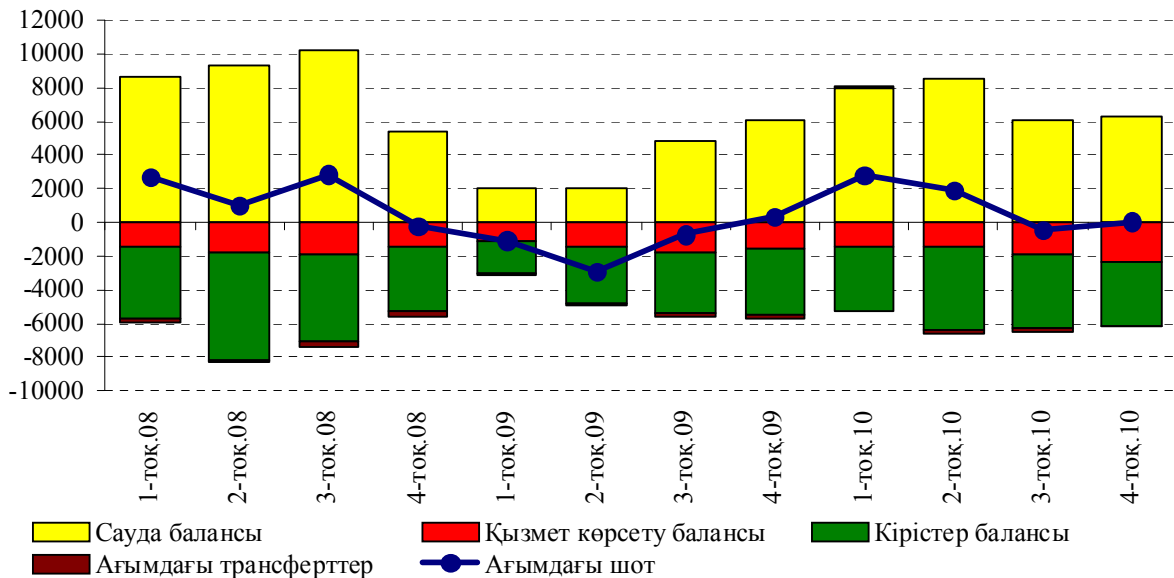
Дерек көзі: Дүниежүзілік Банк

– Төлем балансы

2010 жылғы 4-тоқсанның қорытындылары бойынша төлем балансының ағымдағы шоты 67,9 млрд. АҚШ доллары деңгейінде оң сальдомен қалыптасты (15-график).

15-график

Ағымдағы операциялар шотының балансы, млн. АҚШ долл

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2010 жылғы 4-тоқсанда тауарлар экспортынан түсімдер 14,6%-ға, ал тауар импортына арналған шығыстар 2009 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 23,6%-ға өсті. Сауда балансының оң сальдосы 2,9% -ға өсті және 6,3 млрд. АҚШ долларына жетті. Қызмет көрсету балансының дефициті 2009 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 2010

жылғы 4-тоқсанда 51,5%-ға ұлғайды және 2,3 млрд. АҚШ долларды құрады, ал кірістер балансының дефициті 4,1%-ға төмендеп, 3,8 млрд. АҚШ долл. дейін жетті. Ағымдағы трансферттер бойынша резидент еместерге нетто төлемдер 57,8 млн. АҚШ долл. құрады, бұл 2009 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 70,4%-ға аз.

Қаржы шотының операциялары бойынша ресурстардың нетто-әкетілуі 2010 жылғы 4-тоқсанда 20,6 млрд. АҚШ долл. құрады (2009 жылғы 4-тоқсанда – таза түсім 1,2 млрд. АҚШ долл.). Резиденттердің шетелдік активтері (резервтік активтерді қоспағанда) 2009 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 7,7 есе көп бола отырып, 12,3 млрд. АҚШ долл. өсті. Резиденттердің сыртқы міндеттемелері 12,3 млрд. АҚШ долл. өсті (2009 жылғы 4-тоқсанда өсуі 2,8 млрд АҚШ долларлары).

Нәтижесінде төлем балансының операциялары бойынша оң сальдо 2010 жылғы 4-тоқсанда 363,8 млн. АҚШ долл. құрады (2009 жылғы 4-тоқсанда -2,2 млрд. АҚШ долл.).

– Сауда талаптары және нақты тиімді айырбастау бағамы

2010 жылғы 4-тоқсанда 2009 жылғы 4-тоқсанның тиісті көрсеткішімен салыстырғанда сауда талаптарының жиынтық индексі 11,7%-ға жоғары болды. Бұл ретте еуро аймағындағы елдермен сауда талаптары 5,7%-ға нашарлады, ал Ресеймен -1,9%-ға жақсарды (1-кесте).

1-кесте

Баға индекстерінің және сауда талаптарының өзгеруі (өткен жылғы тиісті кезеңге, %-бен)

	1-тоқ.09	2-тоқ.09	3-тоқ.09	4-тоқ.09	1-тоқ.10	2-тоқ.10	3-тоқ.10	4-тоқ.10
Экспорттық бағалар	-47,0	-52,5	-44,9	-16,6	48,2	60,1	17,3	18,9
Импорттық бағалар	-1,2	-15,8	-18,2	-3,4	9,4	12,9	4,0	7,0
Сауда талаптары	-45,8	-42,4	-34,4	-11,3	22,6	42,7	16,1	11,7
оның ішінде:								
Еуро аймағының елдері								
Экспорттық бағалар	-54,2	-56,5	-49,9	-18,0	66,0	59,9	17,9	17,9
Импорттық бағалар	17,7	0,1	12,8	32,5	22,4	31,0	14,1	24,5
Сауда талаптары	-57,8	-57,9	-59,2	-29,0	16,6	25,2	3,7	-5,7
Экспорттық бағалар	-28,3	-36,2	-35,8	-14,7	23,4	33,6	-25,2	9,4
Импорттық бағалар	-28,6	-25,5	-23,2	-2,6	28,5	19,1	8,9	7,5
Сауда талаптары	0,4	-15,0	-16,4	-12,6	-3,7	11,0	-30,6	1,9

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

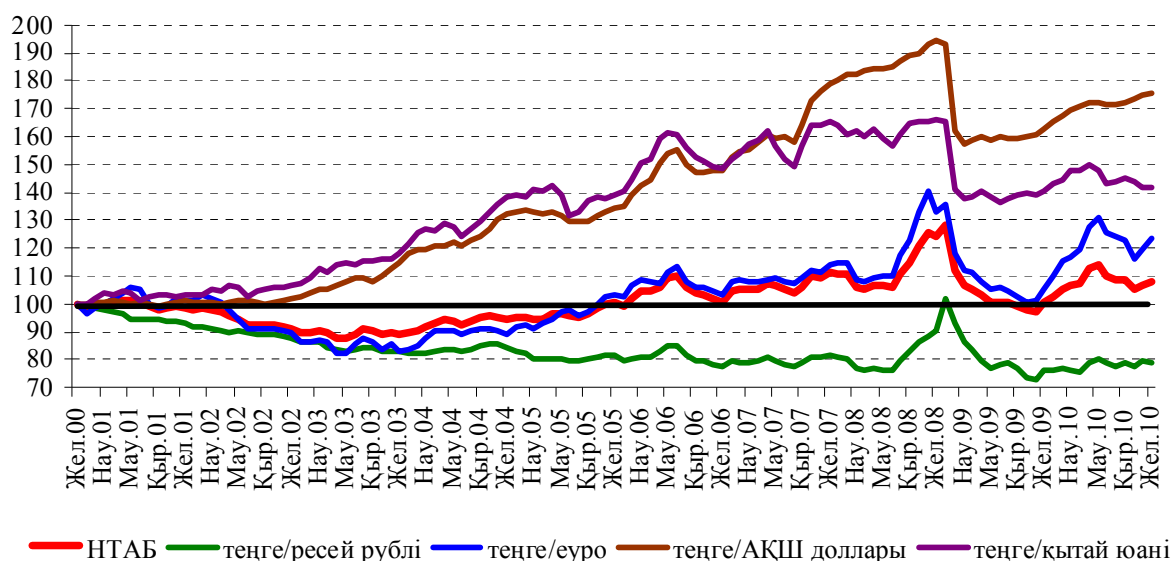
Салыстырмалы түрде тұрақты номиналды бағамға қарамастан, 2010 жылғы 4-тоқсанның қорытындысы бойынша өткен кезеңмен салыстырғанда теңгенің нақты тиімді айырбастау бағамының индексі 2,1%-ға әлсіреді. Бұл ретте ТМД елдерінің валюталар қоржынына қатысты теңге 0,1%-ға, қалған елдердің қоржынына қатысты 2,8%-ға әлсіреді.

2010 жылғы 4-тоқсанда теңге нақты көрсетуде АҚШ долларына қатысты өткен кезеңмен салыстырғанда 0,1%-ға нығайды, еуроға қатысты 3,7%-ға әлсіреді, ал ресей рубліне қатысты 0,2%-ға нығайды (16-график).

16-график

Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері (2000 жылғы желтоқсан = 100%)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

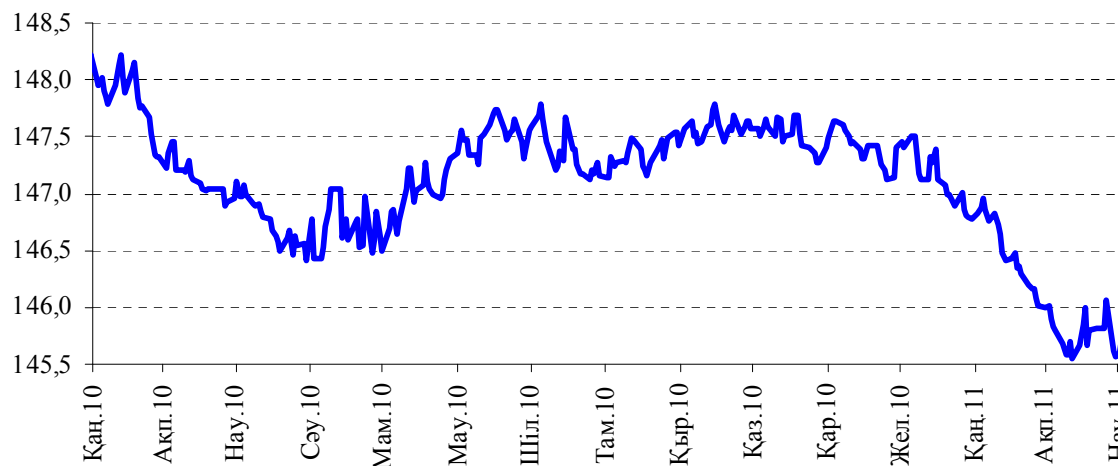
– Теңгенің нақты айырбастау бағамы

2011 жылы ақпанда Ұлттық Банк теңгенің айырбастау бағамының ауытқу дәлізін алып тастады және теңгенің басқарылатын өзгермелі айырбастау бағамы режиміне көшуді жүзеге асырды.

Теңгенің орташа алынған биржалық айырбастау бағамы 2011 жылғы 1-тоқсанда бір доллар үшін 146,37 теңгені құрады. Биржалық бағам кезеңнің аяғында бір доллар үшін 145,70 теңге болды. Жыл басынан бастап теңге номиналды көрсетуде АҚШ долларына қарағанда 1,2%-ға нығайды (17-график).

17- график

Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбас бағамының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

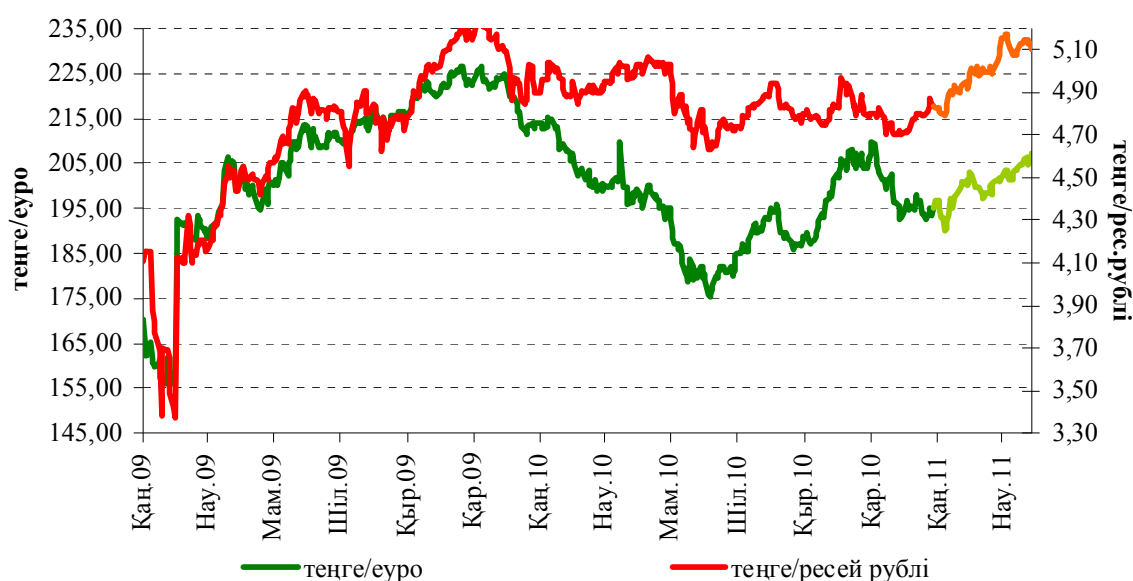
Қаңтарда, ақпанда, наурызда теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамы тиісінше 0,4%, 0,6%, 0,2%-ға нығайды.

Ішкі валюта нарығындағы биржалық сегментте еуро және ресей рублімен мәмілелер көлемі шамалы болып отырғандықтан, теңгенің осы валюталарға қатысы бойынша бағамы АҚШ долларына кросс-бағам негізінде есептеледі. Тиісінше теңгенің еуроға және ресей рубліне қатысты бағамының динамикасы теңгенің АҚШ долларына бағамының динамикасымен, халықаралық қаржы нарығындағы бірыңғай еуропалық валютаның жағдайымен және Ресей Орталық Банкінің ресей рублінің айырбастау бағамының валюталар қоржынына қатысты саясатымен айқындалды.

Тұтастай алғанда, 2011 жылғы 1-тоқсанда теңгенің еуроға ресми бағамы 5,2%-ға әлсіреді, ресей рубліне қатысты 5,4%-ға әлсіреді (18-график).

18-график 2

Теңгенің еуроға және ресей рубліне шаққандағы ресми бағамының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

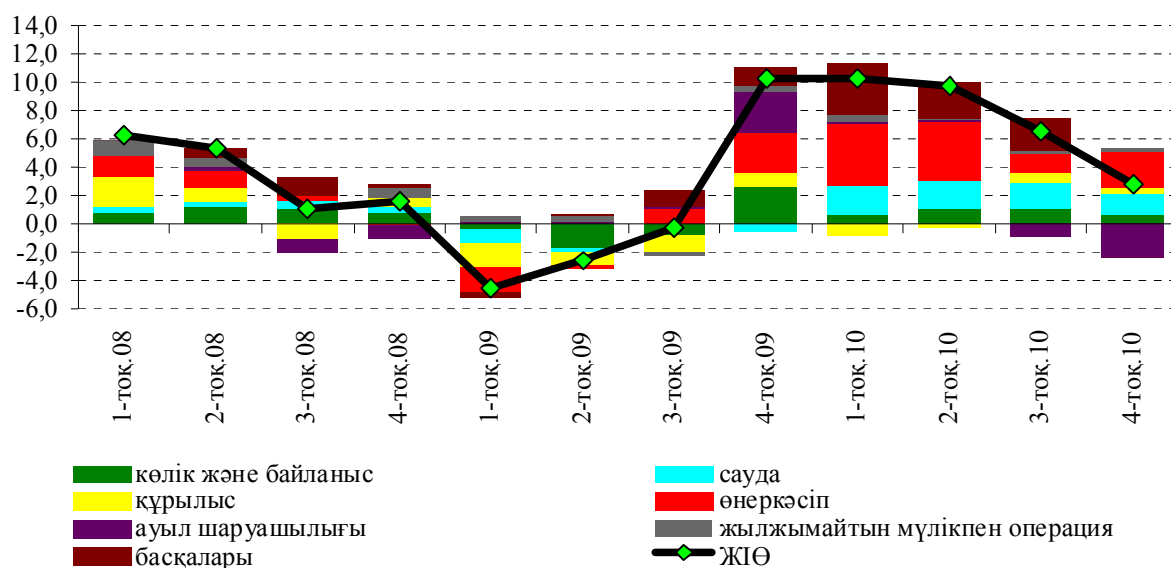
2.2. Өндіріс

2010 жылғы 4-тоқсанда ЖІӨ өндірісінің көлемі ағымдағы бағамен 7008,4 млрд. теңге болды. Ауыл шаруашылығын, қаржы және сақтандыру қызметін, басқа қызметтерді қоспағанда, іс жүзінде экономиканың барлық салаларында өндіріс өсуінің оң ықпалының әсерінен ЖІӨ-і 2009 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда нақты көрсетуде бағалау бойынша 2,8%-ға ұлғайды (2010 жылғы 3-тоқсанда өсуі - 6,5%-ды құрады) (19-график).

2010 жылғы 4-тоқсанда ЖІӨ өсу қарқынының баялауы жоғары салыстыру базасына байланысты болды, өйткені 2009 жылғы 4-тоқсанда ЖІӨ өсудің жоғары қарқынымен ерекшеленді, ол бағалау бойынша 10,3%-ды құрады.

19-график

Нақты ЖІӨ-нің өсуіне экономиканың негізгі саларының үлесі (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2010 жылғы 4-тоқсанда қызмет көрсету өндірісіндегі өсу қарқыны 1,8%-ға дейін (2010 жылғы 3-тоқсанда – өсуі 3,6%), ал тауарлар өндірісіндегі өсу 1,2%-ға дейін (2,2%) баялауды, бұл ретте азық-түлік пен импортқа таза салық құрамдас бөлігі бойынша өсу елеулі жылдамдатылды және 39,5%-ға (18,6%) жетті.

Тауарлар өндірісінде құрылыс пен өнеркәсіптің өсуі байқалса, ауыл шаруашылығы төмендеуді көрсетті. Өнеркәсіптегі нақты көлем индекстері 107,9%-ды, құрылыста – 104,1%-ды, ауыл шаруашылығында – 73,7%-ды құрады, бұл жиынтықта ЖІӨ-нің 0,6% мөлшерінде қалыптасуына оң үлес қосты.

Қызмет көрсету өндірісінде қаржы және сақтандыру нақты көлемі индекстерінің 3,1%-ға, сондай-ақ басқа қызметтердің 44,4%-ға құлдырауы барлық қалған құрамдас бөліктердің өсуімен толық бейтараптандырылды, бұл ЖІӨ 1,8% деңгейінде өсуіне оң үлес қосуға себепші болды.

2010 жылғы 4-тоқсанда ЖІӨ-нің жалпы көлеміндегі мәні теріс белгімен пайдаланылатын қаржы делдалдығының жанама өлшенетін қызмет көрсету көлемінің өсуі ЖІӨ-нің өсуін қалыптастыруға (-)1,8% мөлшерінде теріс үлесін қосты, ал өнімдер мен импортқа таза салықтардың өсуі ЖІӨ-нің өсуін 2,2%-ға ұлғайтты.

2.3. Еңбек нарығы

2.3.1. Жұмыспен қамту және жұмыссыздық

2011 жылғы 1-тоқсанда экономикада жұмыспен қамтылғандар саны алдын ала деректер бойынша өткен кезеңдегімен салыстырғанда 0,1% азайып, 8,1 млн. адам болды (2010 жылғы 1-тоқсандағы өсу 1,3%). Бұл ретте жалдамалы қызметкерлердің саны 5,5 млн. адамға жетті (өсуі 0,1%), өздігінен жұмыспен қамтылғандар 2,7 млн. адам (төмендеуі 0,5%) болды.

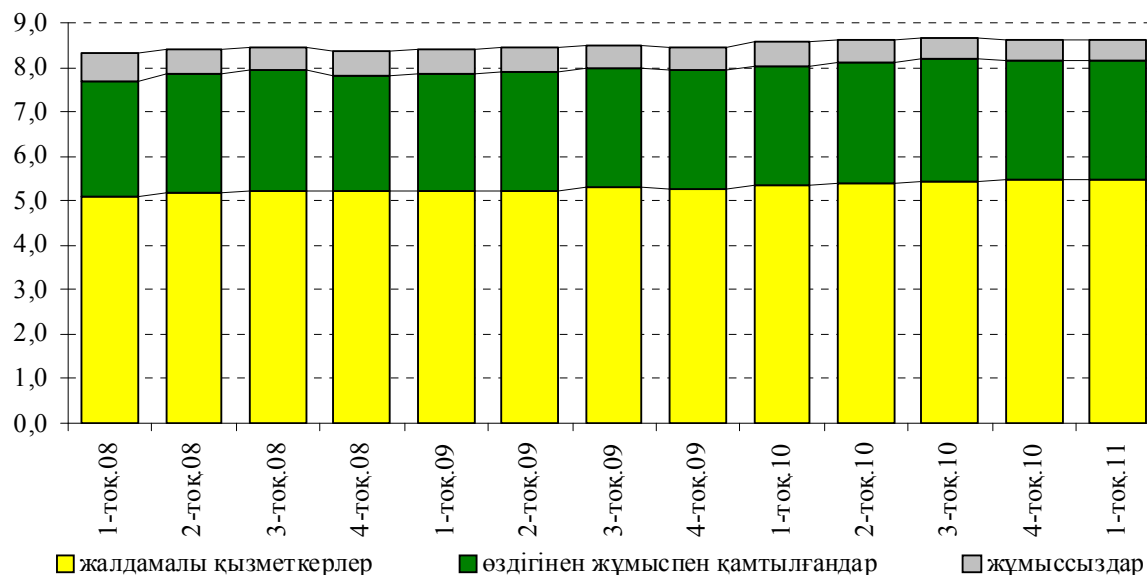
Мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдардағы жалдамалы қызметкерлердің құрылымында 4,5 млн. адам (жалдау бойынша барлық жұмыс істейтіндердің 82,0%),

жеке тұлғаларда – 0,7 млн. адам (12,1%), шаруа (фермер) қожалықтарында – 0,3 млн. адам (5,9%) жұмыс істеді.

2011 жылғы 1-тоқсанда жұмыссыздар саны 475,9 мың адамды құрады, бұл өткен кезеңдегімен салыстырғанда 0,3% көп және 2010 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда – 9,6% аз (20-график).

20-график

Экономикалық белсенді халықтың құрылымы, млн. адам

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2011 жылғы қаңтар және ақпанда жалдамалы қызметкерлер құрамында мынадай құрылымдық өзгерістер байқалды.

2010 жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда өнеркәсіп, білім беру, денсаулық сақтау және әлеуметтік қызметтер, құрылыс, көтерме және бөлшек сауда, автомобильдер мен мотоциклдарды жөндеу, өнер, ойын-сауық және демалыс, әкімшілік және қосымша қызмет көрсету саласындағы қызмет, тұру және тамақтану бойынша қызметтер жұмыспен қамтудың өсуін қамтамасыз ететін негізгі салалар болды.

Жұмыспен қамтылғандардың анағұрлым көп кету пайызы ауыл шаруашылығына, орман және балық шаруашылығына, сондай-ақ мемлекеттік басқару және қорғанысқа; міндетті әлеуметті қамтамасыз етуге тиесілі болды.

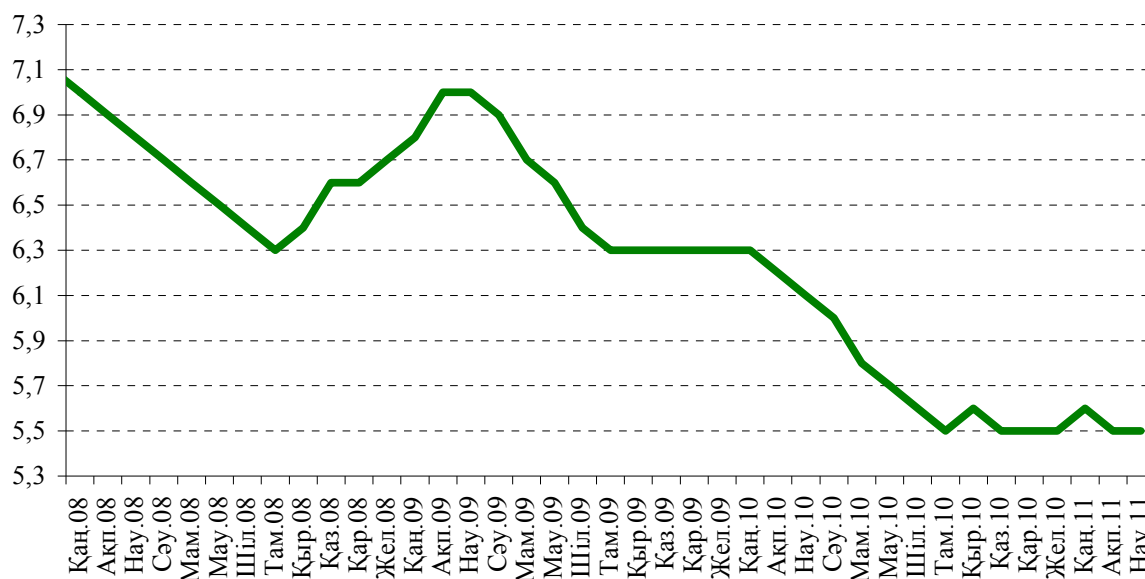
Бір саладағы жұмыспен қамтылғандар санының төмендеуі олардың басқа салаларда өсуімен өтелді, нәтижесінде жұмыссыздық деңгейі 2011 жылғы 1-тоқсанда алдын ала деректер бойынша өткен тоқсан деңгейінде қалып 5,5% құрады (21-график).

Жұмыссыздық деңгейінің төмендеуіне және халықтың жұмыспен қамтылуының өсуіне аймақтық Жұмыспен қамту және кадрларды қайта даярлау стратегиясы шеңберінде іске асырылатын шаралар (Жол картасы) ықпал етуін жалғастырды (21-график).

Жұмыссыздық деңгейінің төмендеуіне және халықтың жұмыспен қамтылуының өсуіне 2009-2010 жылдары Жұмыспен қамту және кадрларды қайта даярлау стратегиясы шеңберінде іске асырылатын Жол картасы ықпал етті. 2011 жылы Жол картасының іс-шараларын тоқтатуға қарамастан, бұл жобаны аяқтау әзірше жұмыссыздық деңгейіне елеулі ықпал ете қойған жоқ.

21-график

Нақты жұмыссыздық деңгейі, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2.3.2. Жалақы және өнімділік

2010 жылғы 2-тоқсаннан бастап стипендияны, бюджеттік қызметкерлердің жалақысын 25%-ға көтеру, іскерлік белсенділіктің өсуі және Қазақстан экономикасы жағдайының жақсаруы 2009 жылмен салыстырғанда жалақының номиналды және нақты өсуіне әкелді.

2010 жылғы 4-тоқсанда алдыңғы екі тоқсандағы сияқты номиналды және нақты жалақының өсу қарқыны 2009 жылғы кезеңге қарағанда анағұрлым жоғары болды. 2010 жылғы 4-тоқсанда 2009 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда номиналды көрсеткіште орташа айлық жалақы 16,2%-ға өсті (2009 жылғы 4-тоқсанда – 12,1%), нақты жалақы 8,0%-ға (2009 жылғы 4-тоқсанда – 5,8%) ұлғайды.

2011 жылдың басы сондай-ақ жалақының өсу қарқынының жылдамдатылуымен сипатталды. 2011 қаңтарда 2010 жылғы қаңтармен салыстырғанда жалақы номиналды көрсетуде 16,2%-ға, ал нақты көрсетуде 7,5%-ға өсті. 2011 жылғы ақпанда өсу қарқыны жылдамдатылды және тиісінше 17,7% және 8,2% болды.

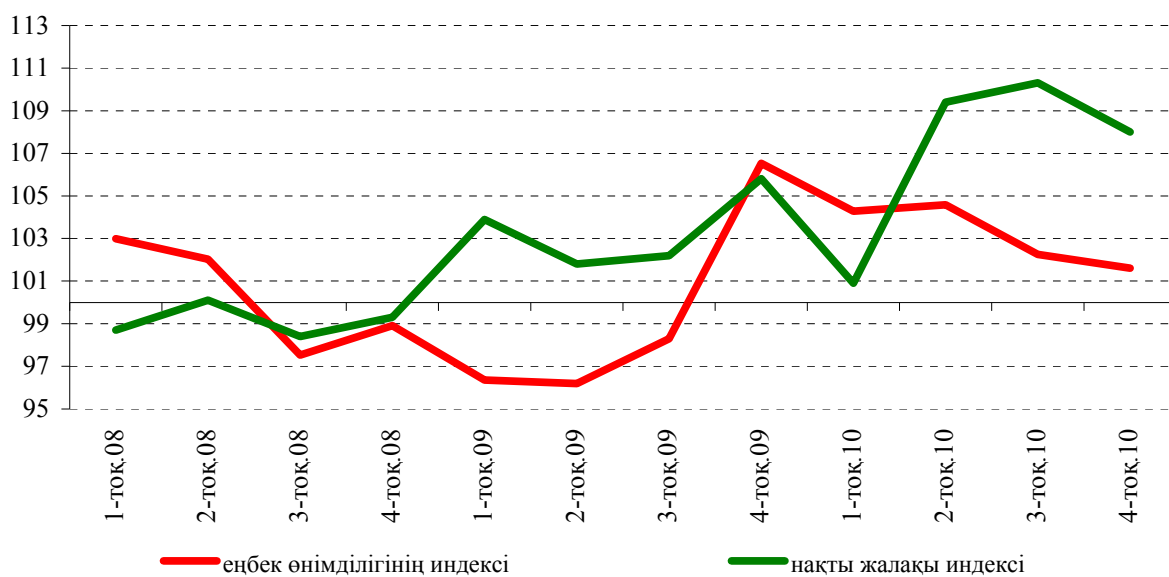
2011 жылғы қаңтарда номиналды көрсетуде жалақы экономикалық қызметтің барлық салалары бойынша ұлғайды, ал нақты көрсетуде төмендеу өңдеу өнеркәсібінде, әкімшілік және қосымша қызмет көрсету саласындағы қызметте, басқа қызмет көрсетуде байқалды.

2011 жылғы ақпанда жалақының нақты көрсетуде төмендеуі әкімшілік және қосымша қызмет көрсету саласындағы қызмет бойынша ғана байқалды, бұл ретте жалақының ең жоғары өсу қарқыны денсаулық сақтау және әлеуметтік қызметтерде, сол сияқты өнерде, ойын-сауық және демалыста байқалды, олар 2010 жылғы ақпанға қатысы бойынша 15,2% және 20,1%-ға өсті.

Ақшамен көрсетуде 2011 жылғы қаңтар мен ақпанда жалақының ең жоғары мөлшері қаржы және сақтандыру қызметінде қалыптасты, тиісінше 158610 және 167258 теңгені құрады.

2010 жылғы 4-тоқсанда еңбек өнімділігінің өсу индексі баялауды және Ұлттық Банктің бағалауы бойынша 1,6% құрады, ал алдыңғы тоқсанда индекстің өсуі 2,3%-ға жетті (22-график).

22-график

Еңбек өнімділігінің және нақты жалақының динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

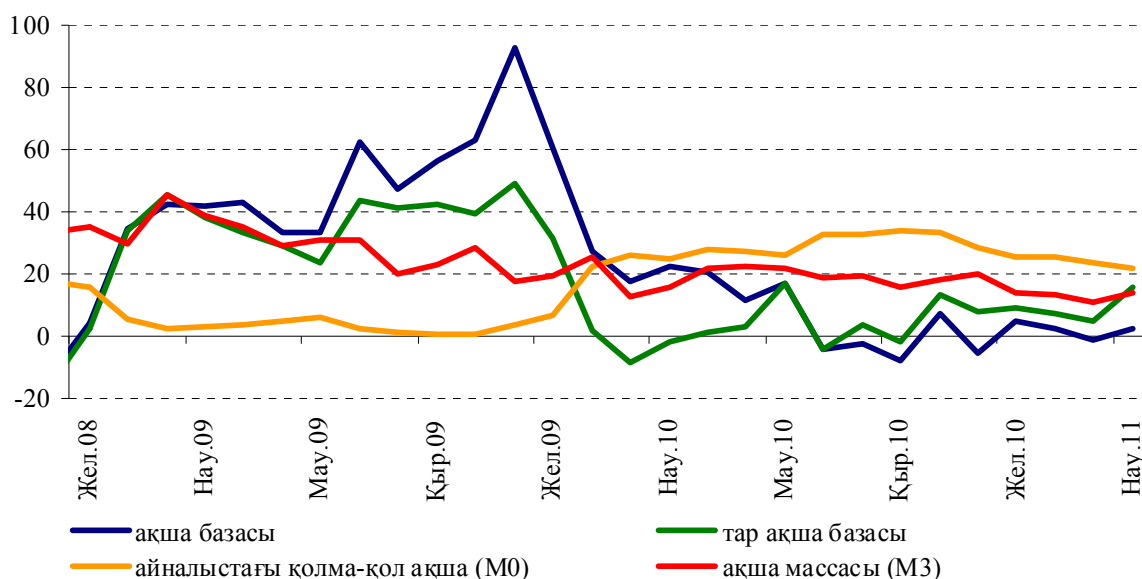
3. Ақша ұсынысы

3.1. Ақша агрегаттары

2011 жылғы 1-тоқсанда айналыстағы қолма-қол ақшаның жылдық динамикасы барынша сенімді өсу қарқынын көрсетті, ал ақша массасының және тар ақша базасының өсімі қалыпты болды. Ақша базасының өзгеруі шамалы болды (23-график).

23-график

Ақша агрегаттарының динамикасы (өткен жылғы тиісті айға %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.1. Ақша базасы

Ақша базасы 2011 жылғы 1-тоқсанда 9,2%-ға кеңейді және 2011 жылғы наурыздың аяғында 2810,2 млрд. теңге болды. Тар ақша базасы 2351,4 млрд. теңгеге дейін 9,7%-ға тарылды.

2010 жылғы наурызда 2010 жылғы наурызбен салыстырғанда ақша базасы 2,7%-ға кеңейді.

Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 2011 жылғы наурызда 2010 жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда 34,6 млрд. АҚШ долл. дейін 34,6%-ға өсті. Олардың құрылымында Үкіметтің сыртқы борышына қызмет көрсету жөніндегі операцияларға және екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтарының төмендеуіне қарамастан, ішкі валюта нарығында валютаны сатып алу және Үкіметтің Ұлттық Банктегі шоттарына валютаның түсуі нәтижесінде таза валюта қорлары өсті. Сонымен қатар, алтындығы активтер өсті.

2011 жылғы наурызда 2010 жылдың наурызымен салыстырғанда Ұлттық Банктің таза ішкі активтері негізінен қысқа мерзімді ноталар бойынша банктер алдындағы міндеттемелердің біршама ұлғаюы есебінен қысқарды (2-кесте).

2 -кесте

**Ұлттық Банк активтерінің және пассивтерінің өзгеру динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

	2-тоқ.10	3-тоқ.10	4-тоқ.10	1-тоқ.11
Таза халықаралық резервтер	40,8	36,1	23,0	30,3
Таза ішкі активтер	-341,1	-364,5	-498,0	-384,4
Үкіметке таза талаптар	-67,9	-83,5	-64,4	-0,3
Экономикаға талаптар	-169,2	-154,3	-222,4	-352,7
Басқа да таза ішкі активтер	2,2	-18,8	-20,3	-34,9
Ақша базасы	17,3	-7,9	5,0	2,7
Тар ақша базасы	16,8	-1,8	9,3	16,0

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.2. Ақша массасы

2011 жылғы 1-тоқсанда ақша массасы 8923,9 млрд. теңгеге дейін 4,4%-ға өсті.

2011 жылғы наурызда 2010 жылғы наурызбен салыстырғанда оның өсуі банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің өсуі нәтижесінде 15,0%-ды құрады (3-кесте).

3-кесте

**Ақша массасы өзгерістерінің динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

	2-тоқ.10	3-тоқ.10	4-тоқ.10	1-тоқ.11
Таза сыртқы активтер	132,6	138,3	63,3	50,3
Ішкі активтер	-12,3	-27,4	-14,2	-8,5
Үкіметке талаптар	425,6	166,2	72,4	284,7
Экономикаға талаптар	5,1	3,6	6,1	1,4
Басқа да таза ішкі активтер	-26,0	-42,1	-28,4	-11,1
Ақша массасы	22,1	15,9	14,1	15,0
Айналыстағы қолма-қол ақша	26,3	34,2	25,7	22,1
Резиденттердің депозиттері	21,6	13,6	12,5	14,1

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Банк жүйесінің таза сыртқы активтері құрылымында 2011 жылғы наурызда 2010 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда банктердің және сол сияқты Ұлттық Банктің таза сыртқы активтері өсті. Банктердің таза сыртқы активтерінің өсуіне негізінен банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелерінің төмендеуі себепші болды.

Қаралып отырған кезеңде ақша массасының негізгі құрамдас бөліктерінің құрылымында айналыстағы қолма-қол ақшаның резиденттердің банк жүйесіндегі депозиттерінің өсу қарқынымен салыстырғандағы қарқынды өсуі байқалды. Нәтижесінде, ақша массасы құрылымындағы резиденттер депозиттерінің үлесі 2010 жылғы наурыздағы 88,4%-дан 2010 жылғы наурыздың қорытындысы бойынша 87,7%-ға дейін төмендеді.

Ақша мультипликаторы ақша базасының кеңеюі қарқынымен салыстырғанда ақша массасының қарқынды өсуі нәтижесінде 2010 жылғы наурыздағы 2,84-дан 2011 наурызда 3,18-ге дейін өсті. Оған қолма-қол ақшаға басымдық беру коэффициентінің ұлғаюы кезінде резервтеу коэффициентінің төмендеуі ықпал етті (24-график).

24-график

Ақша мультипликаторының және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.3. Айналыстағы қолма-қол ақша

Айналыстағы қолма-қол ақша көлемі 2011 жылғы 1-тоқсанда 1097,1 млрд. теңгеге дейін 4,5%-ға төмендеді. Айналыстағы қолма-қол ақша көлемінің төмендеуі маусымдылық факторымен түсіндіріледі, бұл жалақы бойынша нетто-берудің, тауарларды, қызмет көрсетулерді және жұмыстарды сатудан нетто-түсімдердің қысқаруымен байланысты. Бұл ретте көрсетілген факторлардың әсері 2011 жылғы 1-тоқсанда валютаны сатудан нетто-түсімдердің, жеке және заңды тұлғаларға берілген заемдардан нетто-түсімдердің өсуімен ішінара бейтараптандырылған жоқ.

Айналыстағы қолма-қол ақша 2011 жылғы наурызда 2010 жылғы наурызбен салыстырғанда 22,1%-ға ұлғайды. 2011 жылғы 1-тоқсанда 2010 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда банктердің кассаларынан қолма-қол ақшаны беру 2,9 трлн. теңгеге дейін 23,6%-ға, банктердің кассаларына түскен түсім 2,8 трлн. теңгеге дейін 23,9% өсті.

3.2. Қаржы нарығы

3.2.1. Резиденттердің депозиттері

Резиденттердің депозиттері 2011 жылғы наурыздың аяғында 2011 жылғы 1-тоқсанда 5,8%-ға ұлғайып, 7826,7 млрд. теңгені құрады. Заңды тұлғалардың салымдары 6,7%-ға өсті, жеке тұлғалардың салымдары 3,7%-ға ұлғайды. Ұлттық валютадағы депозиттер 11,6%-ға өсіп, 5367,1 млрд. теңге болды, шетел валютасындағы депозиттер 0,5%-ға төмендеп, 2459,6 млрд. теңгені құрады.

2011 жылдың 1-тоқсанда 2010 жылы қалыптасқан шетел валютасындағы депозиттерден ұлттық валютадағы салымдардың басым болу үрдісі жалғасты. Бұл үдеріс салымдарды долларизациялау деңгейінің бұдан әрі төмендеуіне әкелді, осының нәтижесінде шетел валютасындағы салымдардың үлестік салмағы 2010 жылғы желтоқсандағы 35%-ға қарағанда 2011 жылғы наурызда 31,4%-ға дейін төмендеді.

Осылайша, теңгедегі салымдардың өсуі тұтастай алғанда депозиттік базаның өсу көзі болып табылады (4-кесте).

4 -кесте

**Резиденттер депозиттерінің өзгеру динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

	нау.08	нау.09	нау.10	нау.11
Резиденттердің депозиттері	5,9	10,4	4,4	5,8
Жеке тұлғалардың депозиттері	3,3	7,8	2,1	3,7
банктік емес заңды тұлғалардың депозиттері	7,4	11,4	5,3	6,7
Теңгедегі депозиттер	2,0	-10,6	13,3	11,6
Шетел валютасындағы депозиттер	14,1	48,5	-7,2	-5,0

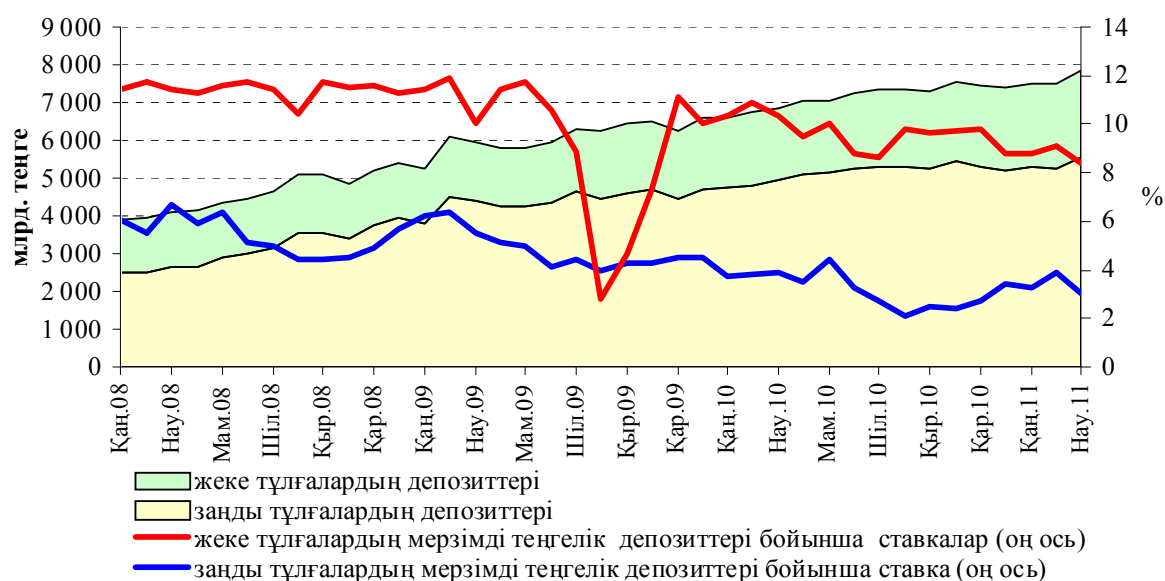
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Салымдар бойынша сыйақы ставкаларының төмендеуі жалғасты. Ұлттық валютадағы және сол сияқты шетел валютасындағы депозиттер бойынша сыйақы ставкаларының өлшемдері 2011 жылдың 1-тоқсанында 2010 жылғы 1-тоқсанға қарағанда тұтастай алғанда анағұрлым төмен деңгейде қалыптасты.

2011 жылғы наурызда банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімдік депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 3,0%-ды (2010 жылғы желтоқсанда – 3,4%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 8,4%-ды (8,8%) құрады (25-график).

25-график

Депозиттер және сыйақы ставкаларының динамикасы

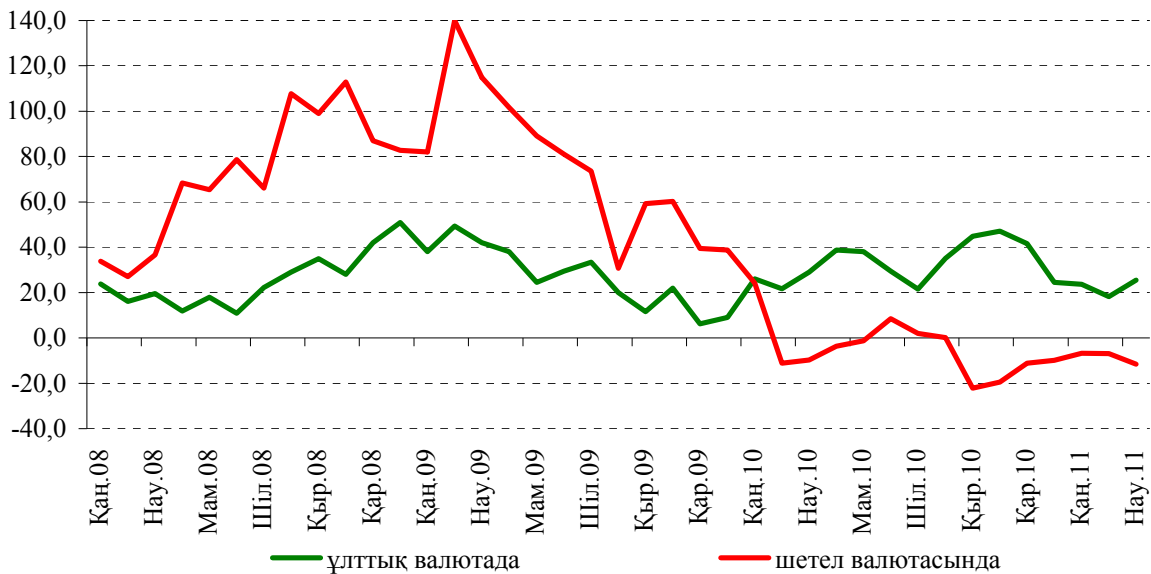

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Заңды тұлғалардың депозиттерінің көлемі жыл басынан бастап 6,7%-ға 5550,0 млрд. тенгеге дейін көтерілді, бұл ретте жылдық көрсетуде (2011 жылғы наурызда 2010 жылғы наурызға қатысты) 12,6%-ды құрады. Заңды тұлғалардың ұлттық валютадағы депозиттері жылдық көрсетуде 25,4%-ға көтерілді, шетел валютасында – 11,6%-ға төмендеді (26-график).

26-график

**Занды тұлғалардың депозиттерінің өзгеру динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

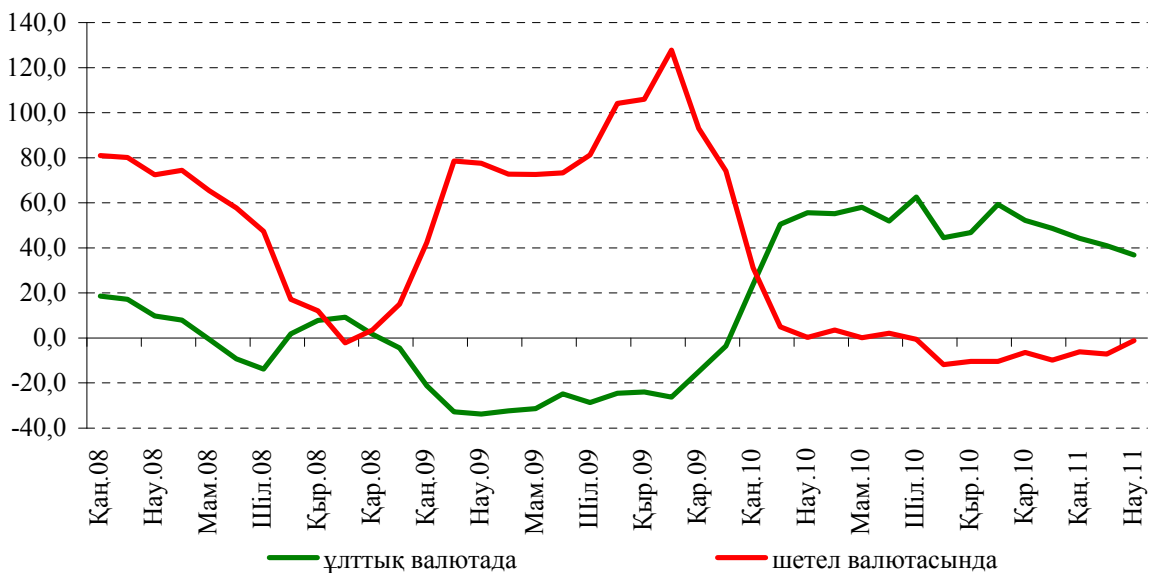

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Жеке тұлғалардың депозиттерінің көлемі жыл басынан бастап 3,7%-ға 2276,7 млрд. тенге дейін көтерілді, бұл ретте жылдық көрсетуде 2011 жылғы наурызда өсім 17,8%-ды құрады. Жеке тұлғалардың ұлттық валютадағы депозиттері жылдық көрсетуде 36,8%-ға өсті, шетел валютасында – 1,1%-ға төмендеді (27-график).

27-график

**Жеке тұлғалардың депозиттерінің өзгеру динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.2.2. Экономикаға кредиттер

2011 жылғы 1-тоқсанда банктердің экономикаға кредиттері 7665,9 млрд. теңгеге дейін 0,9% өсті. Бұл ретте заңды тұлғаларға кредиттер 1,3%-ға ұлғайды, халыққа кредиттер 0,2%-ға төмендеді.

2010 жылғы наурызға қатынасы бойынша кредиттеу көлемі де 0,9%-ға артты, оның ішінде заңды тұлғаларға кредиттер 1,9%-ға ұлғайды, жеке тұлғаларға кредиттер 1,7%-ға төмендеді.

Заңды тұлғаларға берілген кредиттер бойынша орташа алынған ставка 2010 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 2011 жылғы наурызда 11,9%-дан 10,9%-ға дейін төмендеді, оған заңды тұлғалар үшін ұлттық валютада, сондай-ақ шетел валютасында қарыз алу құнының арзандауы себепші болды, бұл ретте шетел валютасындағы кредиттер бойынша ставкалардың төмендеуі анағұрлым елеулі болды.

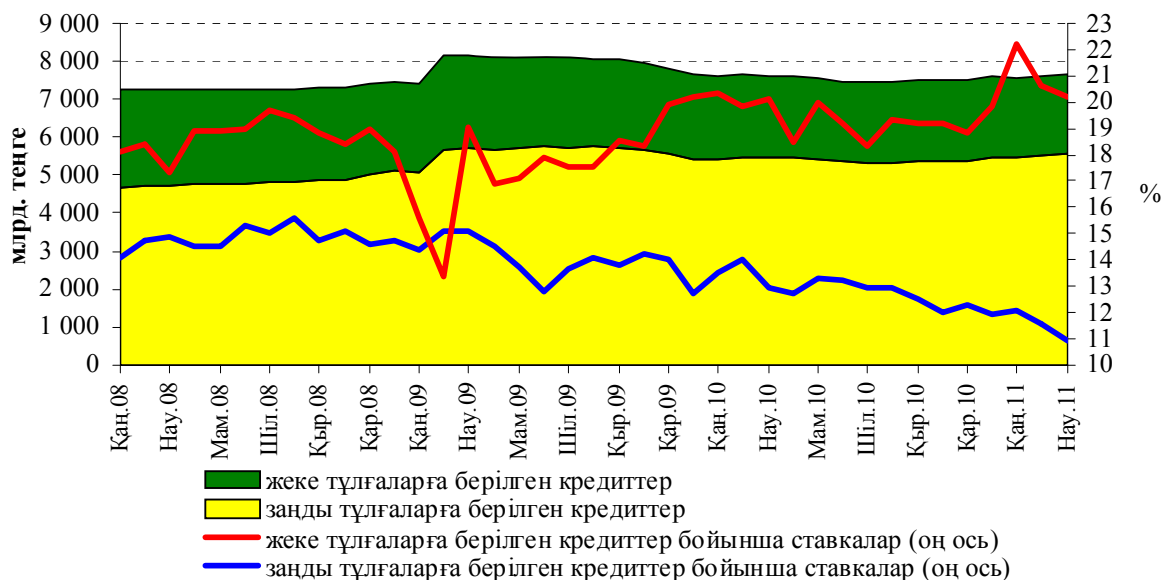
Жеке тұлғаларға берілген кредиттер бойынша орташа алынған ставка 2011 жылғы наурызда 19,8%-дан 20,2%-ға дейін артты, оған ұлттық валютада берілген заемдар бойынша ставкалардың ұлғаюы себепші болды (28-график).

Кредиттер құрылымында кредиттеу объектілері бойынша берешектің негізгі көлемі айналым құрал-жабдықтарын сатып алуға (25,7%), жаңа құрылысқа және қайта жанартуға (17,1%), сондай-ақ басқа да мақсаттарға (24,9%), негізінен, бұрын берілген заемдарды қайта қаржыландыруға берілген кредиттерге тиесілі болды.

Салалар бойынша алғанда банктердің кредиттері бойынша айтарлықтай берешек өндірістік емес салаға және жеке қызметке (40,9%), саудаға (21,3%), құрылысқа (19,1%), өнеркәсіпке (11,1%) тиесілі.

28-график

Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы ставкаларының динамикасы

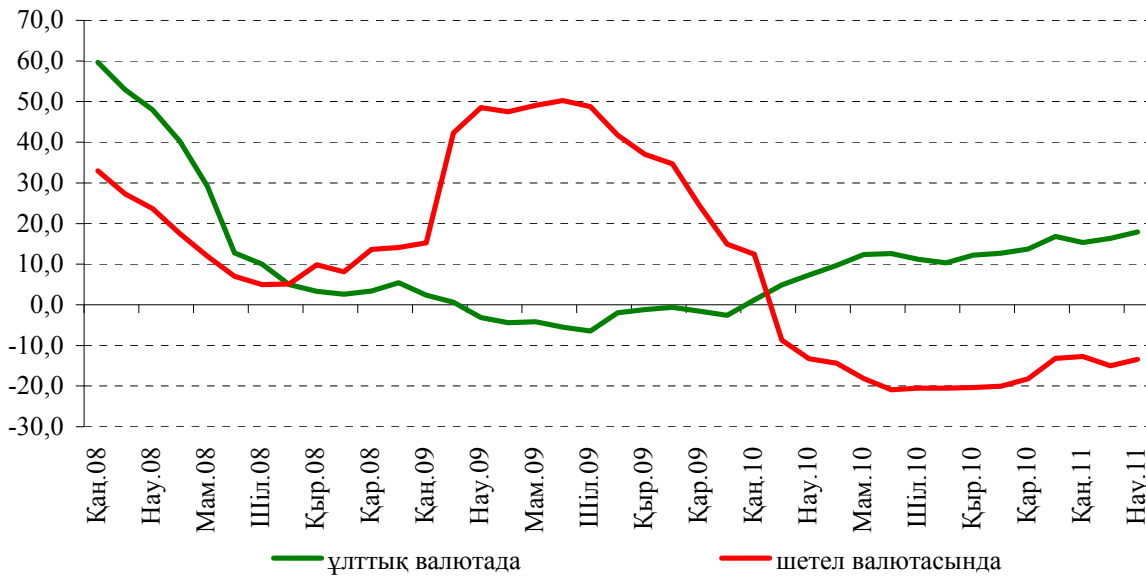

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Заңды тұлғаларға берілген кредиттер көлемі 2010 жылғы наурыздан салыстырғанда 2011 жылғы наурызда 0,9%-ға көтерілді. Заңды тұлғалардың ұлттық валютадағы кредиттері жылдық көрсетумен 17,9%-ға өсті, шетел валютасындағы кредиттер 13,4%-ға төмендеді (29-график).

29-график

**Заңды тұлғаларға берілген кредиттер динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

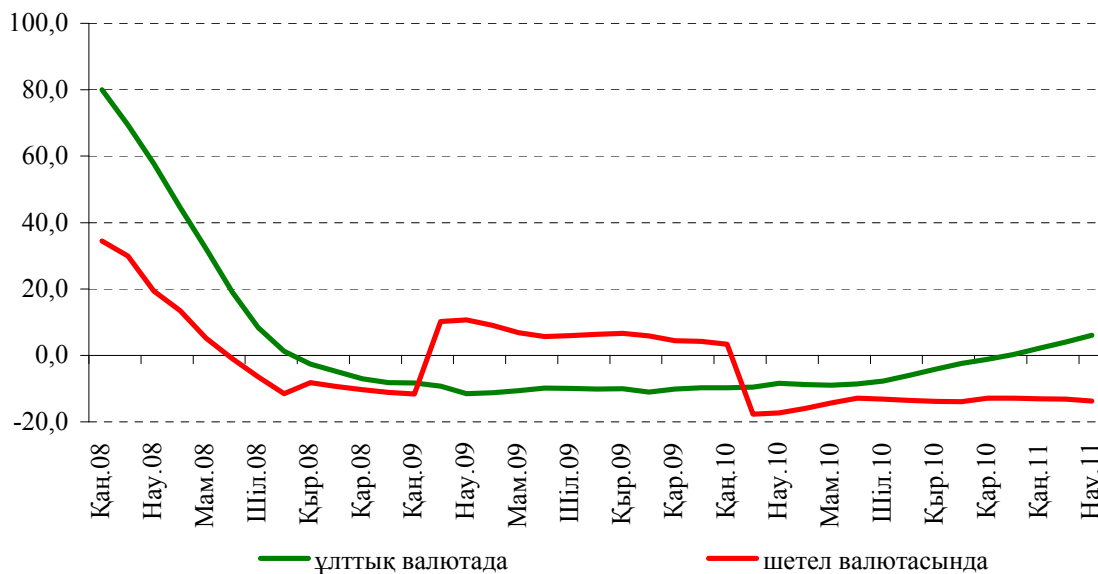
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы наурыздың аяғында заңды тұлғаларды кредиттеудің жалпы көлеміндегі орта және ұзақ мерзімді кредиттердің үлесі 79,0%-ды құрады (2010 жылғы желтоқсанда – 78,7%).

2011 жылғы наурызда 2010 жылғы осындай кезеңмен салыстырғанда жеке тұлғаларға берілген кредиттердің көлемі 1,7%-ға төмендеді. Халыққа берілген кредиттер құрылымында ұлттық валютадағы кредиттер 6,0%-ға көтерілгенін, ал шетел валютасында 13,7%-ға төмендегенін көрсетті (30-график).

30-график

**Халыққа берілген кредиттер динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге, %-бен)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

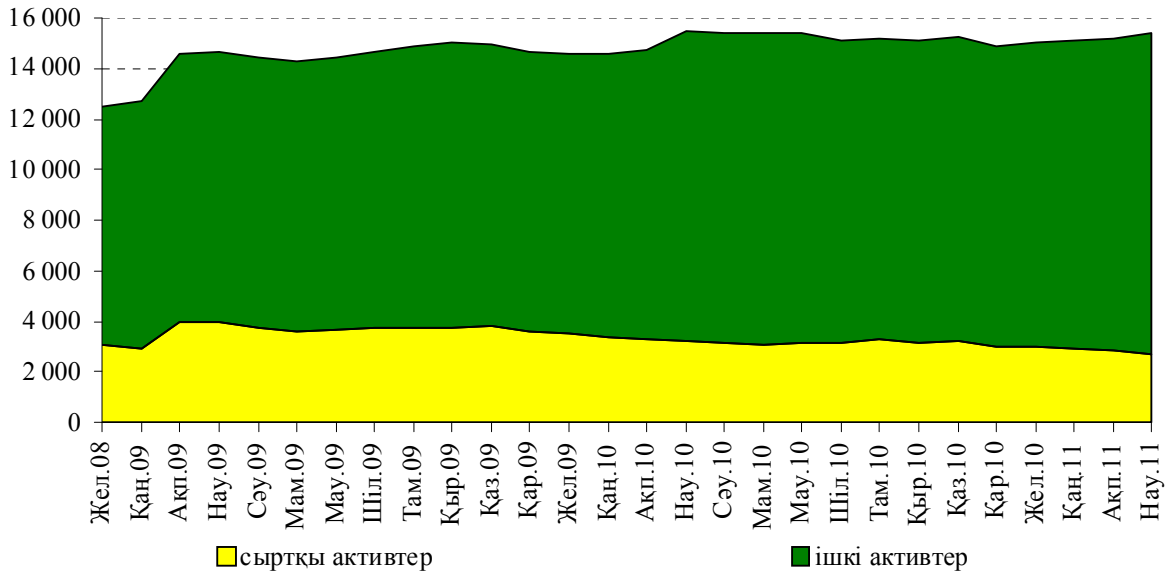
3.2.3. Банктердің активтері және міндеттемелері

– Активтер

2011 жылғы 1-тоқсанда банктер активтерінің монетарлық шолуға сәйкес есептелген мөлшері 15,4 трлн. теңгеге дейін 2,4%-ға өсті. Банктердің активтері жылдық көрсетумен (2011 жылғы наурызда 2010 жылғы наурызбен салыстырғанда) 0,7%-ға төмендеді (31-график).

31-график

Банктер активтерінің динамикасы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

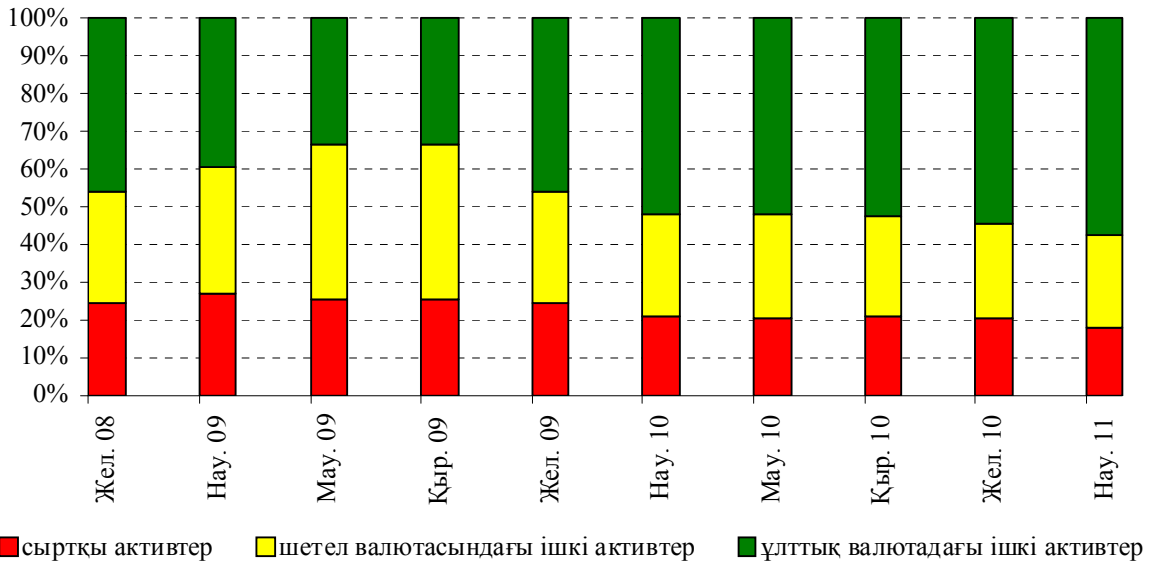
2011 жылғы наурызда банктердің сыртқы активтері активтердің жалпы көлемінің 17,7%-ын иеленді немесе 18,6 млрд. АҚШ долл. құрады. 2010 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда олар 10,4%-ға төмендеді.

Сыртқы активтер құрылымында 2011 жылғы наурызда резидент еместерге берілген кредиттер 55,2%-ға (2010 жылғы желтоқсанда – 49,6%-ға), резидент еместерде орналастырылған депозиттер – 19,7%-ға (2010 жылғы желтоқсанда – 28,5%-ға), резидент еместердің бағалы қағаздары – 5,9%-ға (2010 жылғы желтоқсанда – 4,8%-ға), алуға арналған басқа шоттар 19,2%-ға (2010 жылғы желтоқсанда – 17,2%-ға) жетті.

2011 жылғы наурызда ішкі активтердің үлесіне 82,3% немесе 12,7 трлн. теңге тиесілі болды, оның ішінде ұлттық валютадағы ішкі активтер 70,2%-ды немесе 8,9 трлн. теңгені, шетел валютасындағы ішкі активтер – 29,8%-ды немесе 3,8 трлн. теңгені құрады. 2011 жылғы қаңтар-наурызда ішкі активтер 5,6%-ға, оның ішінде ұлттық валютадағы ішкі активтер 8,7%-ға өсті, шетел валютасындағы активтер 1,2%-ға төмендеді (32-график).

32-график

Банктер активтерінің құрылымы, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы қаңтар-наурызда банктердің активтері сапасының шамалы жақсаруы байқалды. Стандартты активтердің үлесі 48,3%-дан 48,6%-ға дейін ұлғайды, күмәнді активтердің үлесі 36,4%-дан 36,0%-ға дейін азайды, үмітсіз активтердің үлесі 15,3%-дан 15,4%-ға көтерілгені болмаса, қатты өзгерген жоқ.

Сонымен қоса, күмәнді активтер құрылымында 2 және 3 санаттағы активтердің шоғырлануына бағытталған активтердің белгілі бір миграциясы байқалды. Күмәнді активтер құрамында 2 санаттағы активтердің үлесі 11,6%-дан 13,5%-ға дейін өсті, 3 санат үлесі 19,5%-дан 22,3% дейін артты, ал 1 санаттағы активтердің үлесі болса 33,9%-дан 30,0%-ға дейін, 4 санат үлесі 9,8%-дан 9,2%-ға дейін, 5 санат үлесі 25,2%-дан 25,0%-ға дейін төмендеді. Күмәнді активтер құрылымындағы аталған өзгерістер банктер активтері сапасының төмендеу қаупінің сақталып отырғандығын көрсетеді.

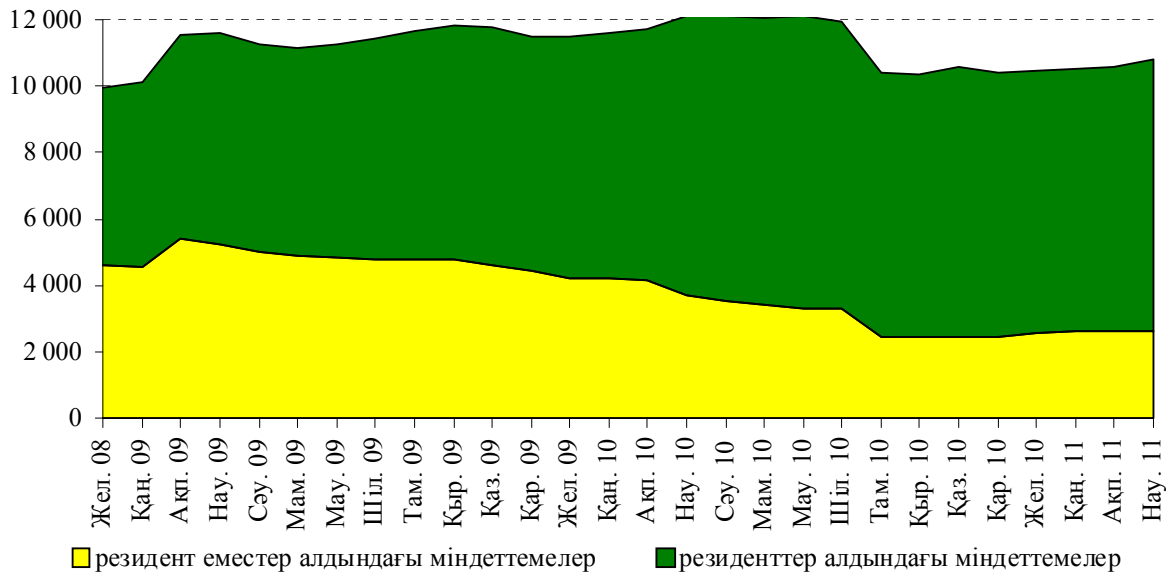
Тұтастай алғанда, монетарлық шолу бойынша 2011 жылғы 1-тоқсанда банк активтері шамалы өсуді көрсетті. Кредит тәуекелінің жоғары деңгейі және активтер сапасының төмендеуі Қазақстан банк жүйесінің әлсіз жағы болып қалып отыр. Банктер бұрынғысынша экономиканы белсенді түрде кредиттеуден бас тарта отырып, өздерінің консервативтік саясатын сақтап отыр. Бұл ретте қазақстандық банктердің кредиттік портфелінің сапасы шамалы нашарлады (үмітсіз кредиттердің үлесі 20,1%-дан 20,4%-ға дейін ұлғайды, ал стандартты активтердің үлесі 26,3%-дан 25,3%-ға дейін азайды).

– Міндеттемелер

2011 жылғы 1-тоқсанда банктердің монетарлық шолуға сәйкес есептелген міндеттемелерінің жалпы сомасы 3,4% өсті және наурыздың аяғында 10,8 трлн. теңгені құрады (33-график).

33-график

Банктер міндеттемелерінің динамикасы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелері 2011 жылғы наурызда 2010 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 2,6 трлн. теңгеге (18,1 млрд. АҚШ долл.) дейін 2,0% ұлғайды. Банктердің міндеттемелері 2010 жылдың тиісті айына 28,6%-ға қысқарды. 2011 жылғы наурыздың аяғында олар банктердің міндеттемелері көлемінің 24,4%-ын иеленді.

Банктердің 2011 жылғы наурыздағы резиденттер емес алдындағы міндеттемелерінің құрылымында резидент еместердің депозиттері бойынша міндеттемелер 9,6%-дан (2010 жылғы желтоқсан) 11,6%-ға дейін өсті, бағалы қағаздар бойынша міндеттемелер үлесі 65,0%-дан 63,6%-ға дейін төмендеді, резидент еместерден алынған кредиттер 23,2%-дан 22,9%-ға дейін төмендеді.

2011 жылғы қаңтар-наурызда резиденттер алдындағы міндеттемелер 3,8%-ға 8,17 трлн. теңгеге (56,1 млрд. АҚШ долл.) дейін артты, оның ішінде ұлттық валютадағы міндеттемелер 9,4%-ға 5,8 трлн. теңгеге дейін ұлғайды, шетел валютасындағы міндеттемелер 7,8%-ға 2,4 трлн. теңгеге дейін төмендеді (34-график).

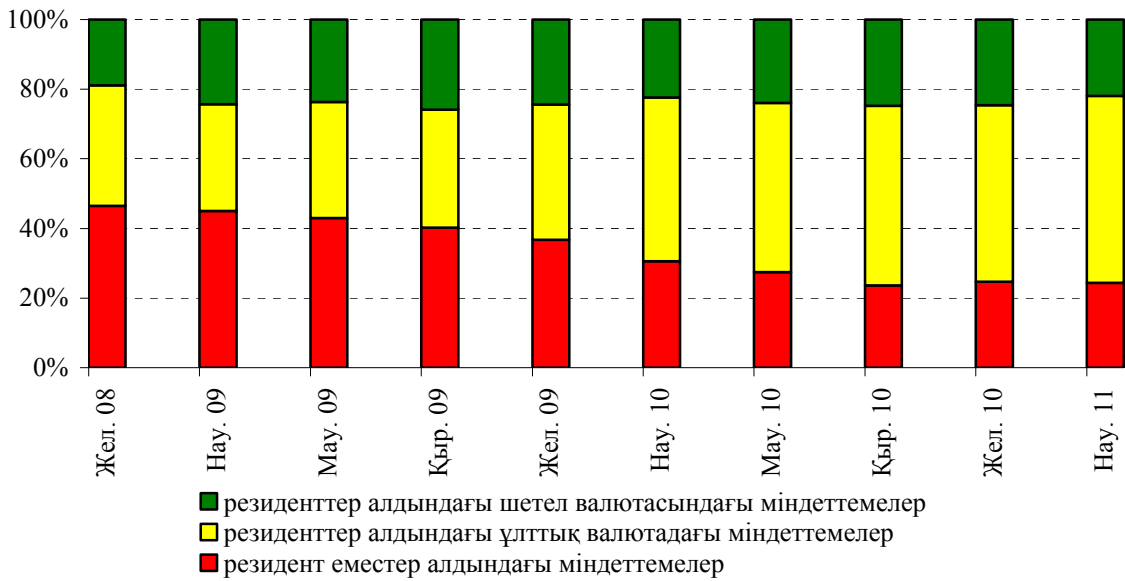
Осылайша, 2011 жылғы 1-тоқсанда резидент еместер алдындағы міндеттемелердің де, резиденттер алдындағы міндеттемелердің де ұлғаюы байқалды. Бұл ретте, резиденттер алдындағы міндеттемелердің өсуі басым сипатта болды және теңгедегі құрамдас бөліктердің ұлғаюы арқылы қамтамасыз етілді, ал резидент еместер алдындағы міндеттемелер өсімінің қарқыны барынша төмен болды және бұған резидент еместер депозиттерінің ұлғаюы арқасында ғана қол жетті.

Осыған байланысты ағымдағы жылдың 1-тоқсанында қаржыландырудың сыртқы көздерін ішкі көздерге ауыстыру үрдісі жалғасын табады деп тұжырымдауға болады.

34-график

Банктер міндеттемелерінің құрылымы, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

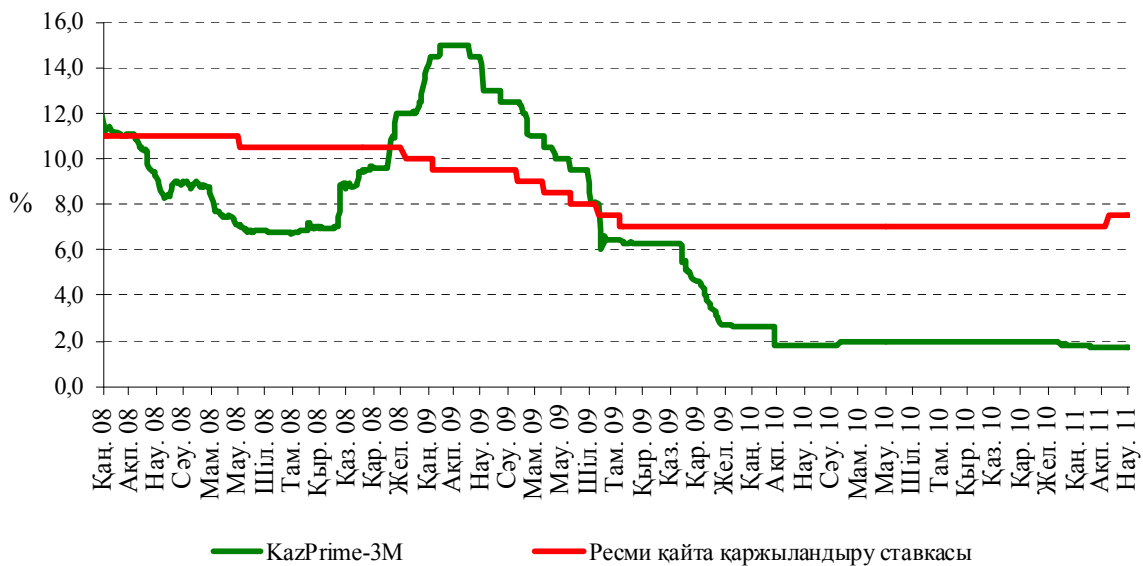
3.2.4. Қаржы нарығындағы ставкалар

2011 жылғы 1-тоқсанда банкаралық нарықта ставкалар деңгейінің шамалы төмендеуі байқалды.

KazPrime индикаторы 2010 жылғы 4-тоқсанда орта есеппен 1,98%-дан 2011 жылғы 1-тоқсаны ішінде орта есеппен 1,79%-ға дейін төмендеді. Бұл ретте 2010 жылғы желтоқсанның аяғында бұл индикатор 2,00%-ды, наурыздың аяғында 1,71%-ды құрады (35-график).

35-график

KazPrime индикаторының динамикасы және ресми қайта қаржыландыру ставкасы, %

Дерек көзі: Қазақстан Қор Биржасы, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

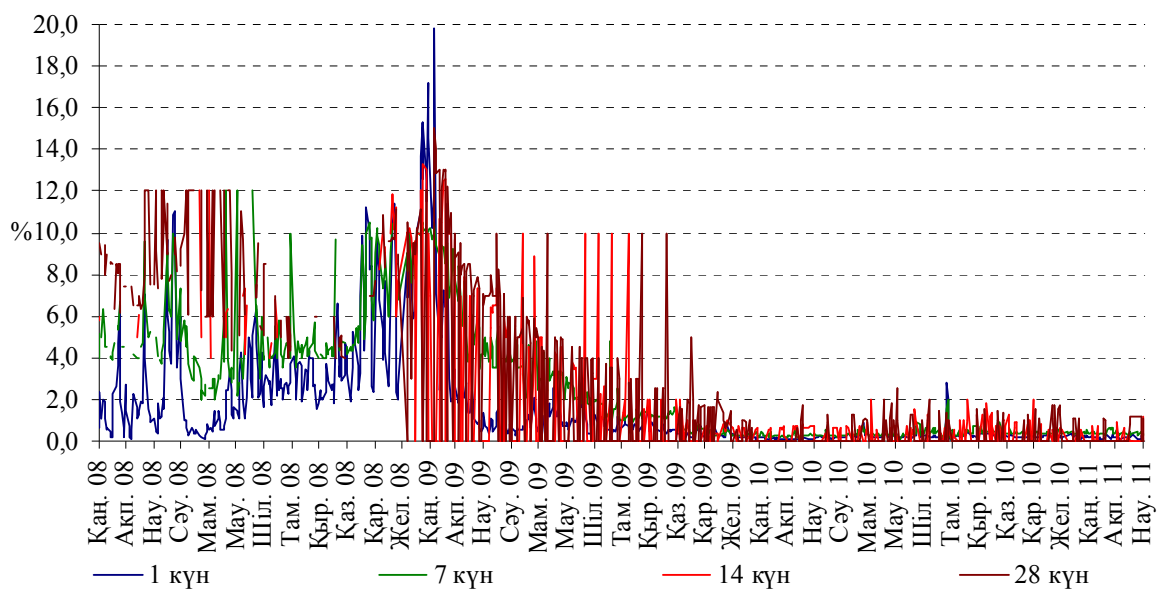
Автоматты РЕПО секторында 1 күндік операциялар бойынша орташа алынған ставка 2011 жылғы 1-тоқсанда азайды және 0,20% (2010 жылғы 4-тоқсанда – 0,28%) болды. Бұл ретте оның ең көп деңгейі 0,39%, ал ең азы – 0,06% болды.

7 күндік РЕПО операциялары бойынша ставкалардың ауытқулары 1-тоқсанда 0,26%-дан 0,66%-ға дейінгі (орташа алынған ставка 0,37% болды), 14 күндік РЕПО операциялары бойынша – 0,30%-дан 1,20%-ға дейінгі (орташа алынған ставка 0,66% болды), 28 күндік РЕПО операциялары бойынша – 0,87%-дан 1,20%-ға дейінгі (орташа алынған ставка 1,12% болды) диапазонда өтті (36-график).

Автоматты РЕПО секторындағы мәмілелер көлемі 2011 жылғы 1-тоқсанда осының алдындағы тоқсанмен салыстырғанда 26,9%-ға азайды. Бұл ретте 2010 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 28 күндік РЕПО операцияларының көлемі ұлғайды.

36-график

РЕПО операциялары бойынша ставкалар динамикасы, %

Дерек көзі: Қазақстан Қор Биржасы

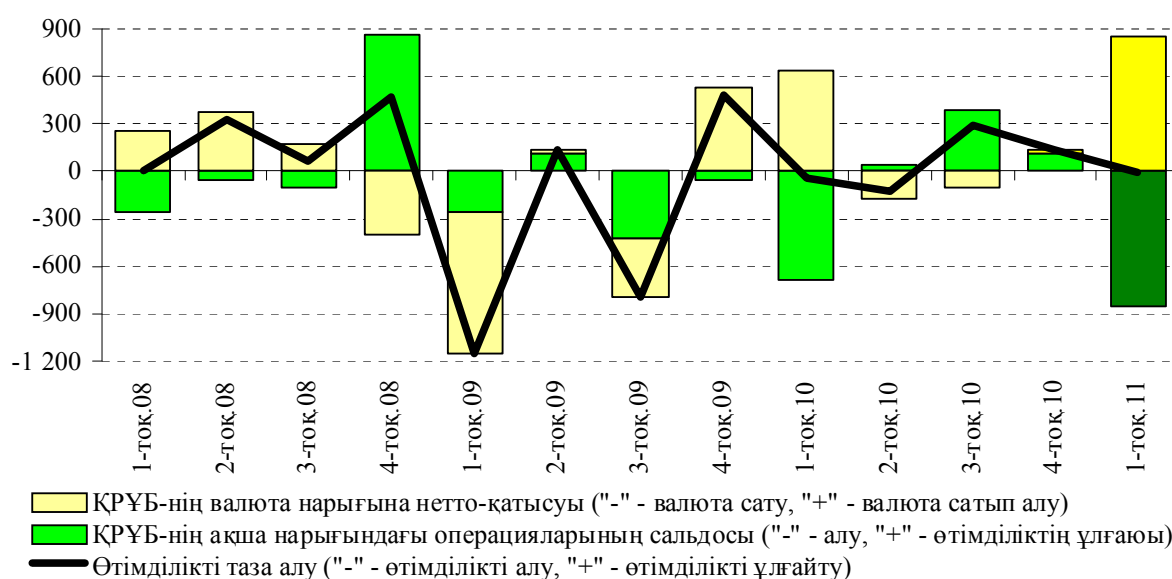
4. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары

2011 жылғы 1-тоқсанда қаржы нарығындағы жағдай тұрақты болды, банктердің жеткілікті теңге өтімділігі орын алды.

2011 жылғы 1-тоқсанда негізінен банктердің Ұлттық Банктегі депозиттеріндегі және корреспонденттік теңге шоттарындағы қалдықтардың өсуі есебінен теңгелік өтімділікті беру, сондай-ақ айналымдағы қысқа мерзімді ноталар көлемінің өсімі Ұлттық Банктің қаржы нарығындағы операцияларының қорытындылары болып табылады (37-график).

37-график

Ұлттық Банктің ішкі нарықтағы операцияларының сальдосы, млрд. теңге

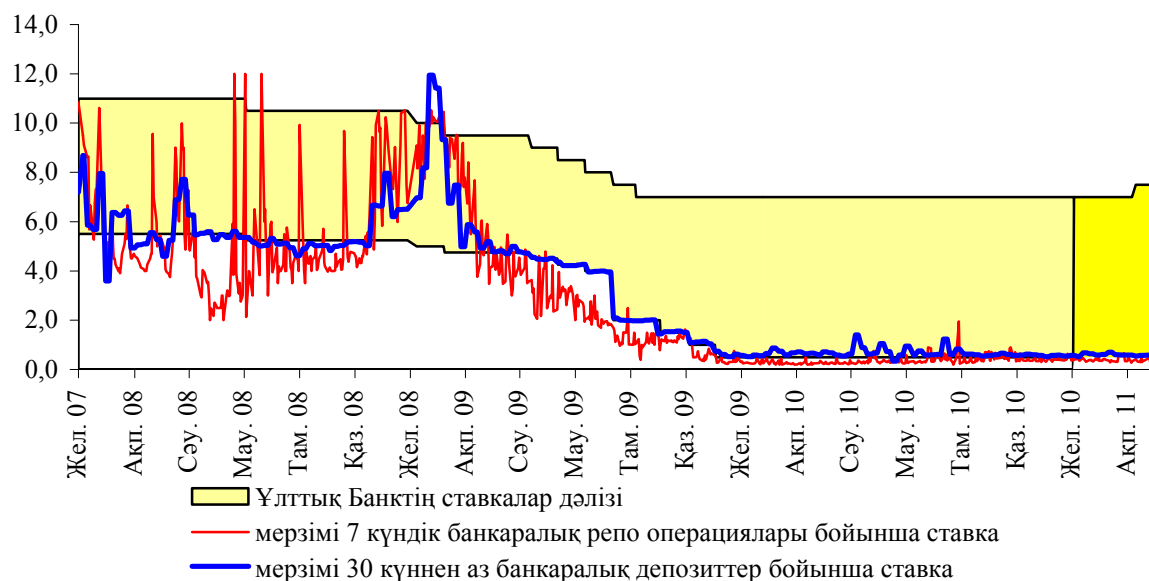
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы 1-тоқсанда Ұлттық Банктің ставкалар дәлізі өзгерген жоқ. Экономикадағы инфляция әсерінің күшеюі аясында 2011 жылғы 9 наурыздан бастап Ұлттық Банк Басқармасының шешімі бойынша ресми қайта қаржыландыру ставкасы 7,5%-ға дейін ұлғайды. Банктерден тартылатын депозиттер бойынша ставкалар өзгерген жоқ: 7 күндік депозиттер бойынша ставка 0,5%, 1 айлық депозиттер бойынша – 1,0% болды.

2011 жылғы 1-тоқсанда ақша нарығындағы жағдай пайыздық ставкалардың төмен құбылмалылығымен сипатталды. Орташа есеппен 2011 жылғы 1-тоқсанда ставкалар деңгейі Ұлттық Банктің ставкалар дәлізінің төменгі шекарасына жақын болды. Мерзімі 30 күнге дейінгі банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған ставка 2010 жылғы 4-тоқсандағы 0,59%-дан 2011 жылғы 1-тоқсанда 0,61%-ға дейін артты. Мерзімі 7 күндік банкаралық РЕПО операциялары бойынша орташа алынған ставка 0,41%-дан тиісінше 0,37%-ға дейін төмендеді (38-график).

38-график

Ұлттық Банк ставкалары дәлізінің шекаралары, %

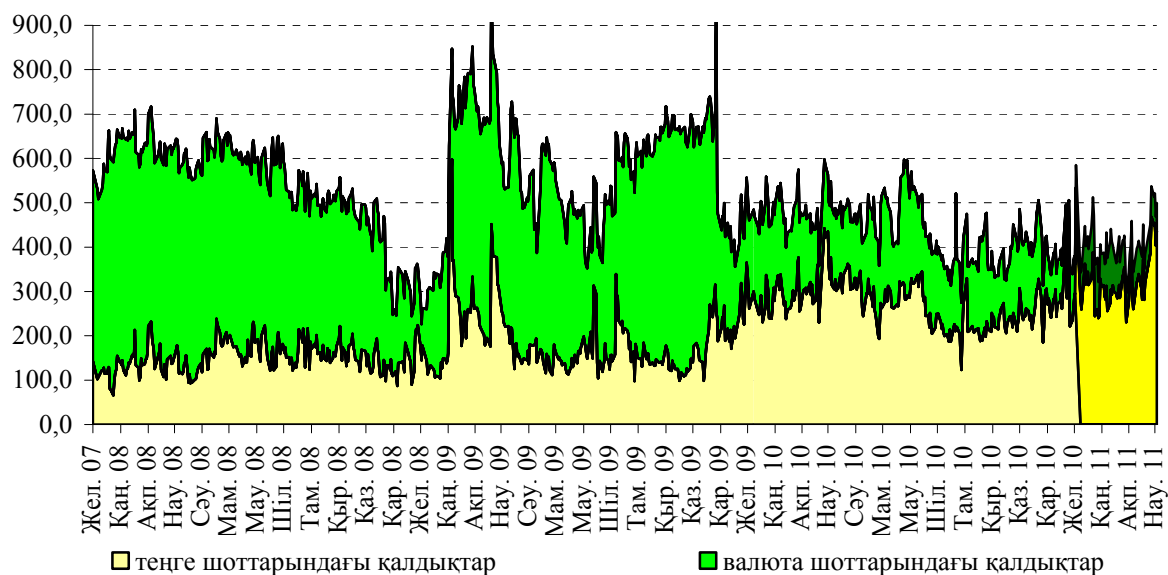

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы қаңтар-наурызда банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтардың динамикасы әр бағытты болды. Қаңтарда банктердің шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар азайды, ақпанда өсті, ал наурызда қайта төмендеді. 2011 жылғы 1-тоқсанда банктердің ұлттық валютамен корреспонденттік шоттарындағы қалдықтары құбылмалы болды. Қаңтардың екінші жартысынан бастап ақпанның ортасына дейін олардың көлемінің төмендеу үрдісі байқалды, ал одан кейінгі айларда банктердің ұлттық валютадағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар өсті. Нәтижесінде, 2011 жылғы наурыздың аяғында олардың көлемі 2010 жылғы желтоқсанның аяғындағы көлеммен салыстырғанда 1,8 есеге ұлғайды (39-график).

39-график

Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттардағы қалдықтары, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.1. Ішкі валюта нарығындағы үстемдіктер

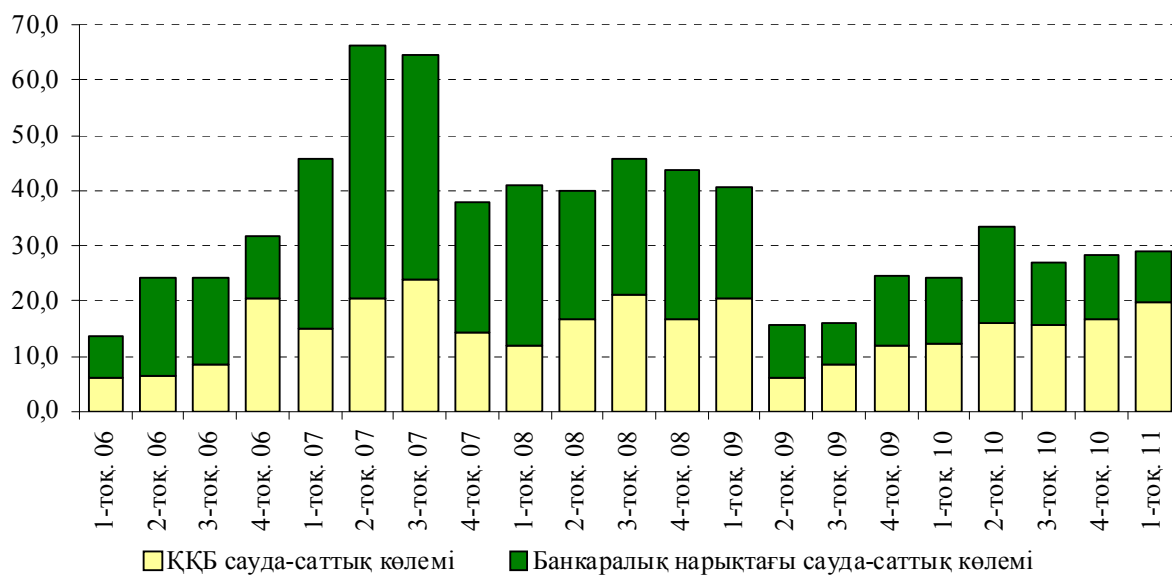
Ішкі валюта нарығындағы ахуал шетел валютасына ұсыныстың сұраныстан асып түсу жағдайларында қалыптасты.

2011 жылғы 1-тоқсанда Қазақстан қор биржасындағы валюта сегментіндегі және банкаралық валюта нарығындағы сауда-саттықтардың жалпы көлемі 2010 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда (2,0%) ұлғайып, 28,9 млрд. АҚШ долл. болды.

Қазақстан қор биржасындағы долларлық позициядағы биржалық сауда-саттықтар көлемі 2010 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 19,7%-ға ұлғайды және 19,7 млрд. АҚШ долл. болды (Қазақстан қор биржасындағы сауда-саттықтардың нетто-көлемі брутто-көлемнің 81% құрады). Биржадан тыс валюта нарығындағы операциялардың көлемі 2011 жылғы 1-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда 20,7% төмендеді және 9,2 млрд. АҚШ долл. болды (40-график).

403-график

Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі, млрд. АҚШ долл.

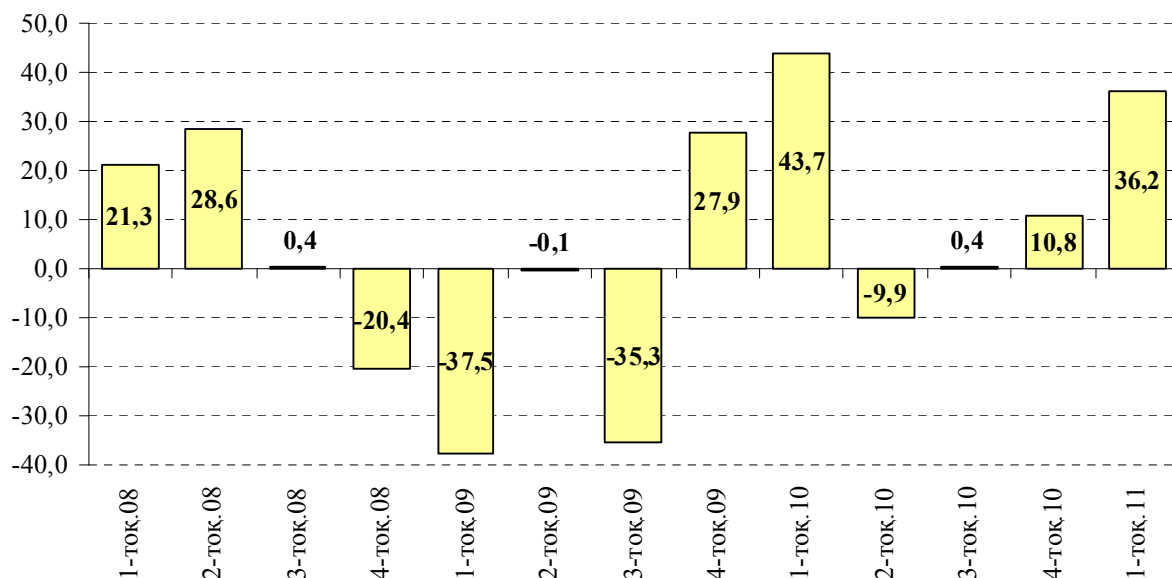

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы 1-тоқсанның қорытындылары бойынша Ұлттық Банктің Қазақстан қор биржасындағы қатысу коэффиценті 36,2% (2010 жылғы 4-тоқсанда ол 10,8%) болды (41-график). Осылайша, 2011 жылғы 1-тоқсанда Ұлттық Банк ішкі валюта нарығында шетел валютасын сатып алушы ретінде басым болды.

41-график

Ұлттық Банктің Қазақстан қор биржасындағы қатысу коэффиценті, %

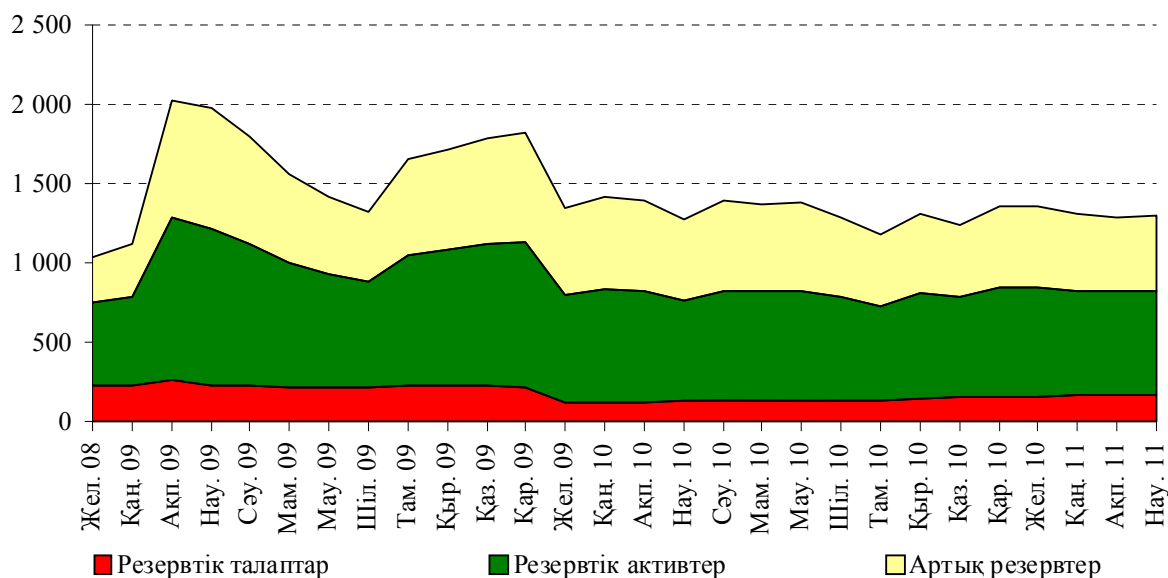
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.2. Ең төменгі резервтік талаптар

2011 жылғы қаңтар-наурызда резервтік активтер резервтеудің қажетті көлемінен орташа есеппен 3,7 есе (2010 жылғы 4-тоқсанда – орташа есеппен 3,9 есе, 2010 жылғы 1-тоқсанда – 5,4 есе) асып түсті (42-график).

42-график

Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

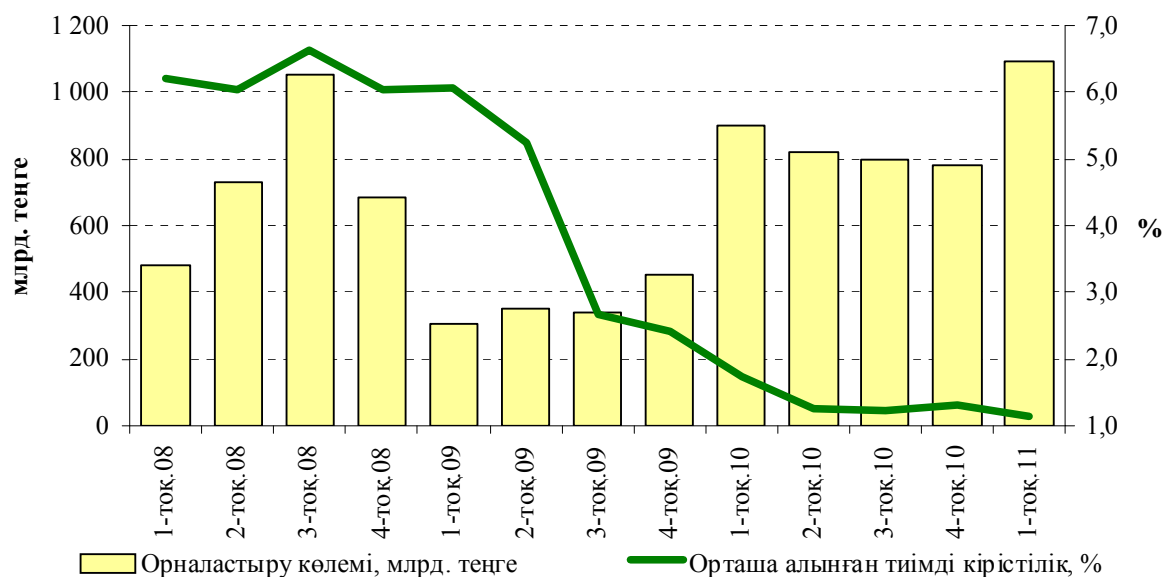
4.3. Ашық нарықтағы операциялар

2011 жылғы 1-тоқсанда банктер тарапынан Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноталарына сұраныс жоғары болып қалды. 2011 жылғы қаңтар-наурызда Ұлттық Банк айналыс мерзімі 3 және 6 ай қысқа мерзімді ноталар эмиссиясын жалғастырды.

2011 жылғы 1-тоқсанда шығарылған қысқа мерзімді ноталардың көлемі 2010 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 40,1%-ға ұлғайды және 1094,4 млрд. теңге болды. Бұл мемлекеттік бағалы қағаздардың осы түрлерінің нарығына қатысушылардың жалпы сұранысының көлеміне толық сәйкес келді. Қысқа мерзімді ноталар эмиссиясының ең үлкен көлемі (2011 жылғы 1-тоқсан ішіндегі барлық эмиссия көлемінің 40%-дан астамы) наурызға дәл келді. Орналастырылған ноталар бойынша орташа алынған кірістілік 2010 жылғы 4-тоқсандағы 1,31%-дан 2011 жылғы 1-тоқсанда 1,13%-ға дейін төмендеді (43-график).

43-график

Қысқа мерзімді ноталарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік (кезең үшін)

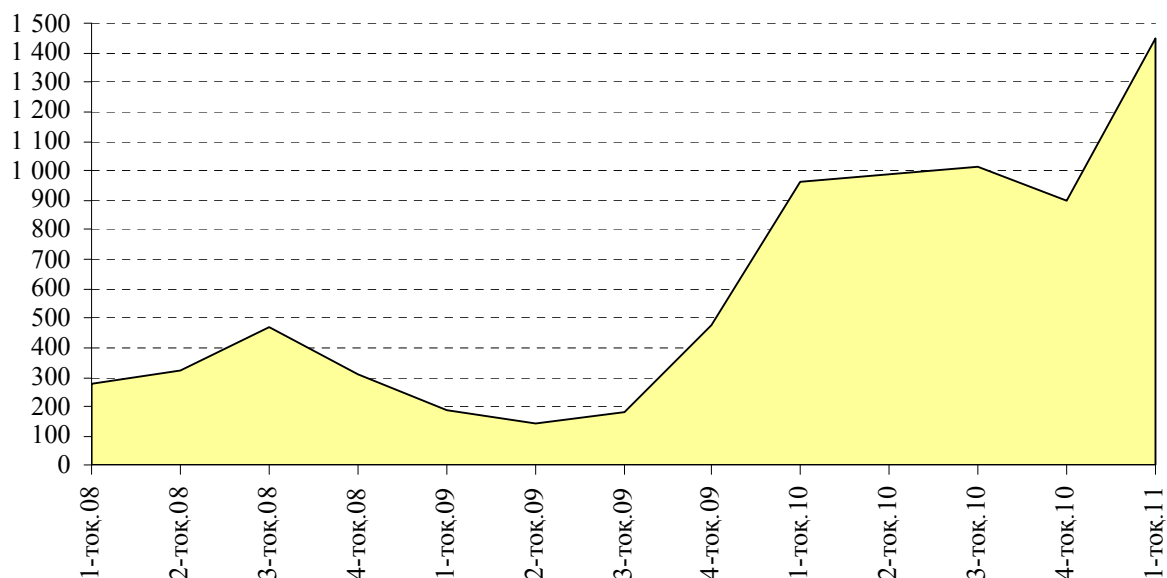

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы наурыздың аяғында айналыстағы қысқа мерзімді ноталардың көлемі 1449,1 млрд. тенге болды, бұл 2010 жылғы желтоқсанның аяғындағы көлемнен 1,6 есе көп (44-график).

44-график

Айналыстағы қысқа мерзімді ноталар, млрд. тенге (кезең аяғында)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.4. Тұрақты механизмдер

2011 жылғы 1-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда банктерден тартылған депозиттердің көлемі ұлғайды. Тарту көлемі барлық кезең ішінде жоғары болып қалды,

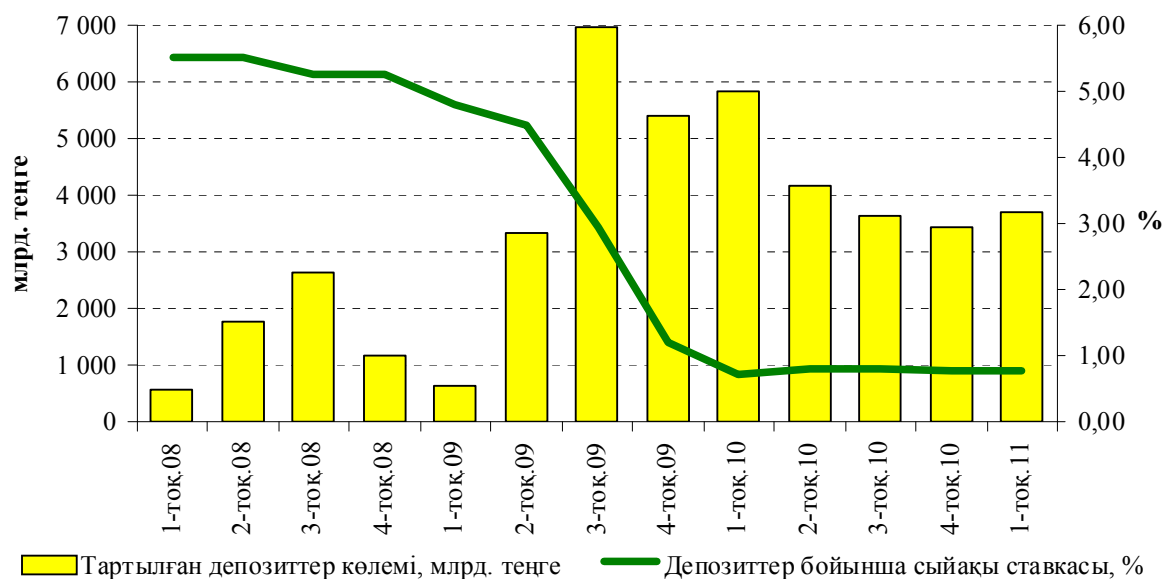

бұл ретте тарту шегі (2011 жылғы 1-тоқсан ішіндегі жалпы тарту көлемінің 40%-дан астамы) наурызға тиесілі болды. Тұтастай алғанда, 2011 жылғы қаңтар-наурызда 3691,7 млрд. теңге сомаға депозиттер тартылды, бұл 2010 жылғы 4-тоқсандағы көлемнен 7,2% көп және 2010 жылғы 1-тоқсандағы көлеммен салыстырғанда 36,8% аз.

Депозиттер бойынша сыйақының орташа ставкасы 2011 жылғы 1-тоқсанда өткен тоқсандағымен салыстырғанда 0,77%-дан 0,78%-ға ұлғайды (45-график).

45-график

Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және ставкалары (кезең ішінде)

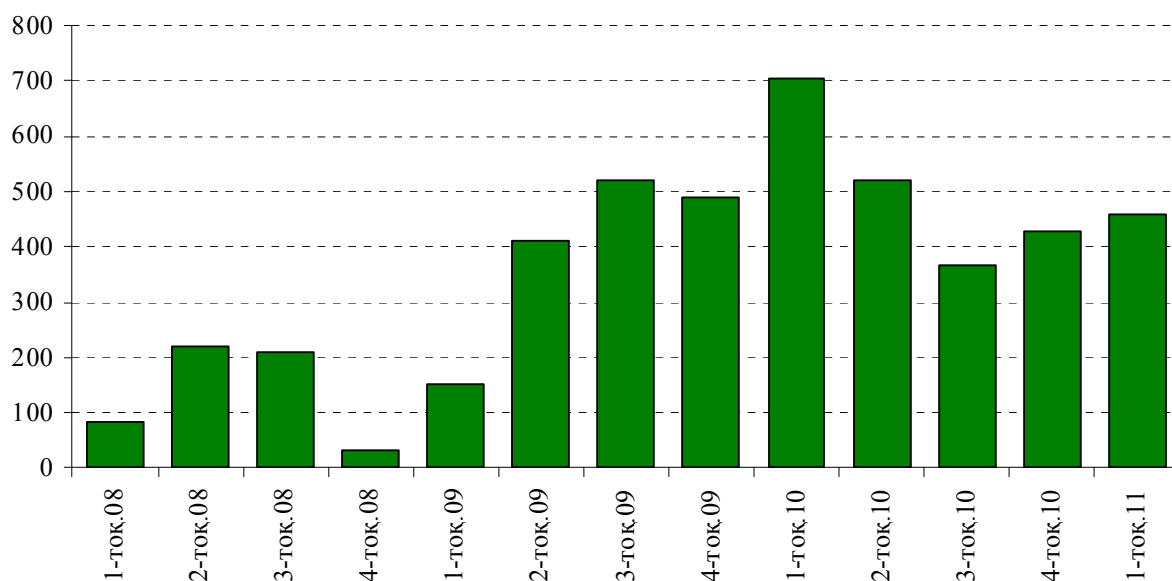

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Депозиттерді тарту көлемінің ұлғаюы Ұлттық Банктің олар бойынша өтелмеген міндеттемелері көлемінің қоса өскенін көрсетеді. 2011 жылғы наурыздың қорытындылары бойынша банктердің Ұлттық Банктегі депозиттері бойынша өтелмеген берешек қалдықтарының көлемі 458,6 млрд. теңге болды, бұл 2010 жылғы желтоқсандағы көлеммен салыстырғанда 6,9%-ға көп (46-график).

46-график

Ұлттық Банктің банктерден тартқан депозиттері бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі, млрд.тенге (кезең аяғында)

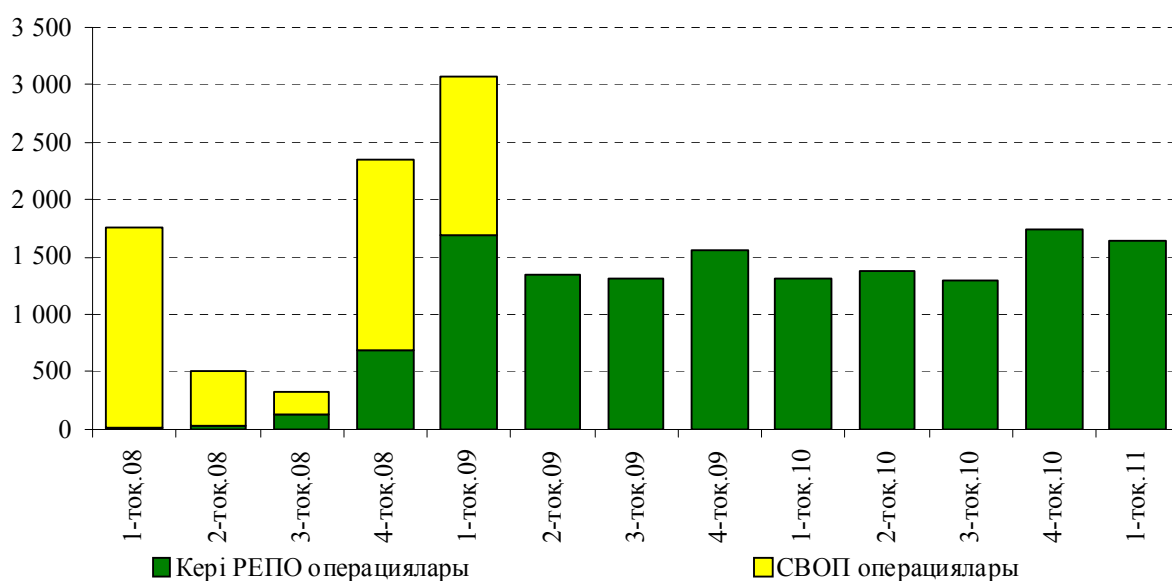

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Айықтыру операцияларын жүргізуден басқа Ұлттық Банк 2011 жылғы 1-тоқсанда кері РЕПО операцияларын жүргізу арқылы қайта қаржыландыру заемдарын банк секторына ұсынуды жалғастырды. Кері РЕПО операцияларының жалпы көлемі 2011 жылғы қаңтар-наурызда 1640,0 млрд. тенге болды. Алайда, аталған операциялардың көлемі осының алдындағы тоқсанмен салыстырғанда 6,1%-ға төмендеді (47-график).

4-график

Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операцияларының көлемі, млрд. тенге (кезең ішінде)

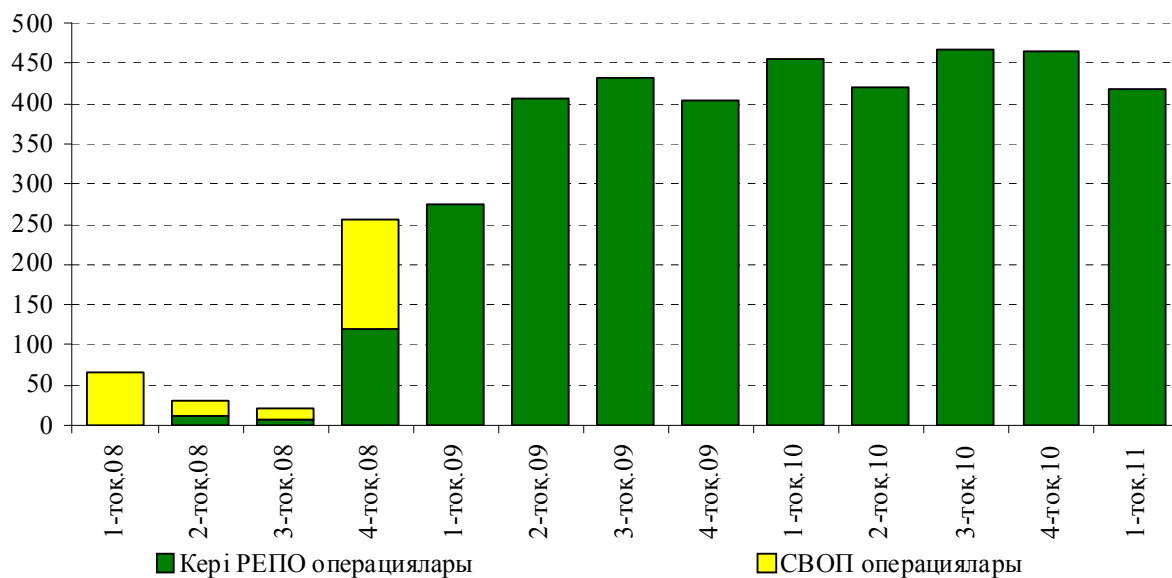

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы наурыздың аяғында кері РЕПО операциялары бойынша өтелмеген берешектің көлемі 416,6 млрд. теңге болды (48-график).

48-график

Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операциялары бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі, млрд. теңге (кезең аяғында)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі